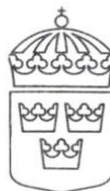

Riksdagens protokoll

1993/94:96

Tisdagen den 26 april

Kl. 14.00 – 16.50

Protokoll
1993/94:96

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 20 april.

2 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1993/94:130

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:130 av Birgitta Dahl om Sverige och FN:s barnkonvention får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är arbetsanhopning.

Jag kommer att besvara interpellationen den 27 maj 1994.

Stockholm den 19 april 1994

Bengt Westerberg

Interpellationerna 1993/94:116, 128 och 125

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:116 av Pär Granstedt om rekommendationer av ESK:s parlamentarikerförsamling till dess ministerråd, interpellation 1993/94:128 om Taiwan av Simon Liliedahl och 1993/94:125 om säkerhetsrådet av Ingvar Carlsson, får jag meddela att jag inte kan besvara dessa inom föreskrivna fyra veckor. Skälet härtill är utlandsresor.

Interpellation nr 116 och nr 125 kommer att besvaras den 2 maj och interpellation nr 128 den 16 maj.

Stockholm den 20 april 1994

Margaretha af Ugglas

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:126 av Margareta Viklund om Burundi ställd till utrikesministern får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Interpellationen har överlämnats till mig den 18 april. Jag kommer att besvara interpellationen den 16 maj 1994.

Stockholm den 20 april 1994

Alf Svensson

3 § Remissdebatt med anledning av kompletteringspropositionen

Anf. 1 TALMANNEN:

Jag föreslår att för denna debatt skall följande regler gälla:

I debatten deltar finansministern, Göran Persson, Harriet Colliander och Johan Lönnroth.

Finansministern har rätt till tre inlägg om 15, 10 och 6 minuter. Övriga deltagare har rätt till två inlägg om 10 och 6 minuter.

Kammaren godkände dessa debattregler.

Anf. 2 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Det går bra i svensk ekonomi nu. Nyföretagandet ökar. Produktionen och investeringarna i näringslivet växer. Hushållens optimism slår nya rekord varje gång mätningar görs, och den privata konsumtionen ökar. Budgetunderskottet och lånebehovet sjunker. Möjligheterna är mycket stora att få en bra utveckling för Sverige.

Man börjar nu se återhämtningen i ekonomin allt tydligare på område efter område. Även sysselsättningen börjar öka. Så sent som i går kom det nya positiva signaler som visar att politiken ger resultat: konkurserna blir färre, och arbetslösheten sjunker.

Sverige har nu en unik möjlighet. Regeringens politik har lagt en god grund för en ny period av tillväxt och nya jobb. Gjorda uppoffringar ger jobb.

Regeringens politik attackerar nu dagens två stora fördelningsproblem: statsskulden och arbetslösheten.

Jag skall först tala om statsskulden. Den måste sluta att öka. Underskottet i de offentliga finanserna måste bort. Det är särskilt viktigt i dagens ränteturbulens att den ekonomiska politiken har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Därför lägger regeringen fram förslag om att utöka saneringsprogrammet med 20 miljarder kronor – från 81 miljarder kronor till drygt 100 miljarder. Dessutom tidigare lägger vi 10 miljarder till 1995 – beslut om dessa miljarder skulle ha fattats senare. Vi föreslår också en konkret besparing genom begränsningar i rätten att ta ut delpension. Den besparingen på drygt 2 miljarder stöds av Socialdemokraterna.

Socialdemokraterna har i detta sammanhang gjort en stor poäng av att

man har bytt bort en tidigare överenskommen besparing genom höjd pensionsålder mot denna besparing inom delpensionen, dvs. de hoppar av en besparing på 6 miljarder och ställer upp på en på 2 miljarder. Den sortens byteshandel löser inga problem. Den förvärrar statsskuldproblemet. Båda sakerna behövs. Kort sagt: Göran Persson är skyldig mig 4 miljarder kronor i besparingar, inte i skattehöjningar.

Redan före förra årets beslut här i riksdagen om saneringsplanen, Nathalieplanen, hade regeringen förstärkt de offentliga finanserna med drygt 71 miljarder kronor. Därefter har vi gjort förstärkningar med ytterligare 19 miljarder, inklusive delpensionen. Totalt handlar det om budgetförstärkningar på 90 miljarder kronor. Merparten av besparingarna är minskade utgifter, men det finns också ökade inkomster, framför allt i form av miljöskatter.

Budgetsaneringen är upplagd så, att vi först sätter en ram. Det är den som vi nu ökar med 20 miljarder till drygt 100 miljarder kronor. Sedan fyller vi denna ram. Hittills har vi fyllt den med råge, och det tänker vi också fortsätta att göra. Den andra delen av saneringsprogrammet – den som handlar om reall oförändrade utgifter för den offentliga konsumtionen – uppfylls också med råge. Kommunerna visar sig vara duktigare än vi anade.

Flertalet gånger har Socialdemokraterna röstat nej till besparingarna eller hoppat av tidigare överenskommelser, t.ex. i fråga om bostadssubventionerna. I några fall har Socialdemokraterna efteråt gjort helt om och accepterat besparingarna, t.ex. i fråga om ersättningsnivån i a-kassan och nu i fråga om delpensionen. Men han är trög och tung att dra med sig, talesmannen Persson, och någon saneringsplan har han över huvud taget inte lyckats presentera på hela denna tid. Ingvar Carlsson trodde i går, av pressmeddelandena att döma, tydligen inte att Socialdemokraterna alls skulle lyckas få bort underskottet. Det mest konkreta som sades om hur det skulle minskas var ungefär: Vi har gjort det förr – vi skall göra på samma sätt igen.

Detta bådar inte gott. Det var ju genom devalvering, överhettning, stora prisökningar och det ruttna skattesystemet som underskottet minskades på 80-talet. Att stora prisökningar skulle vara det bästa för att klara statsskulden och få fram nya jobb är nog Socialdemokraterna mycket ensamma om att tro.

Effekten av regeringens politik, det utökade saneringsprogrammet, är att den offentliga skulden slutar att öka under 90-talet.

Det är nödvändigt att få stopp på skuldökningen. Utan en sådan plan skyfflar man i praktiken över skulder och räntebetalningar på kommande generationer. De tvingas betala mer och mer i skatt för sämre och sämre välfärd, och arbetslösheten permanentas. Jag tycker att det är orättfärdigt och omoraliskt. Vår generation måste betala för sig. Den sämsta fördelningspolitiken av alla är att låta dem som ännu inte har rösträtt – det genuint glömda Sverige – ta över skuldbördan.

Den andra stora fördelningsfrågan, fru talman, gäller orättvisan att vissa har jobb och andra inte. För att lösa det problemet krävs en så stor ökning av sysselsättningen att arbetslösheten halveras. Nära 450 000 nya jobb måste till. För att detta skall vara möjligt krävs det att tillväxten, efter den uppgång vi nu ser, i genomsnitt kan hållas på 4 % per år under andra hälften av 90-talet. Detta är fullt möjligt med regeringens politik.

Vi har redan gjort en lång rad förändringar. Den svenska ekonomin fungerar mycket bättre nu än tidigare. Socialförsäkringarna har förändrats i grunden. Villkoren för framför allt de mindre företagen har förbättrats radikalt, både vad gäller skatter och arbetsrätt. Kommuner och landsting har genom det nya statsbidragssystemet kunnat effektivisera verksamheten så att man får bättre valuta för skattepengarna. Arbetsmarknadspolitiken har inriktats på aktiva åtgärder och nya kostnadseffektiva former. Ett bra förhandlingsresultat med den europeiska unionen har uppnåtts. Mandatperioden förlängs, och budgetprocessen i riksdagen stramas upp. Regeringens politik innebär att innovationer och nyföretagande stöds och att utbildning, forskning och annan infrastruktur som är nödvändig för att näringslivet skall kunna växa kraftigt byggs ut.

För att få fram dessa nya jobb är företagsklimatet helt centralt. Det betyder att inflationen måste hållas fortsatt låg. Lönebildningen måste fungera bra. Det är en förutsättning för uthållig tillväxt och ökad sysselsättning, liksom för en rättvis fördelning i det korta perspektivet. Det stora hotet mot jobben ligger i ett nej till EU och risken att Socialdemokraterna, om de fick chansen, skulle riva upp och försämra företagsklimatet för företagen.

Ett sådan hot är om man skulle försöka sig på att sanera de offentliga finanserna genom att nästan enbart höja skatter, egenavgifter eller arbetsgivaravgifter. Detta vore att upprepa 70-talets stora misstag. Då höjdes arbetsgivaravgifterna med 7 procentenheter under några år, och med 14 procentenheter, dubbelt så mycket, under hela 70-talet.

Detta ledde, som alla vet, till devalveringar, inflation, stora prisökningar och förlorade jobb. Det vore att utmana ödet att nu göra detsamma. Man skulle då i praktiken säga åt hushållen och arbetsmarknadens parter att det inte finns någon realinkomstökning, det finns inget reallöneutrymme att förhandla om.

Det vore att beställa förhandlingar om inflation och luft i lönekuverten. Tillväxten i ekonomin skulle brytas illa kvickt, mycket snabbare nu än på 70-talet. Statsskulden skulle fortsätta att öka och arbetslösheten permanentas. Det vore en usel politik för framtiden. Regeringen tänker inte föra en sådan politik.

Göran Persson försöker nu framställa Socialdemokraterna som ansvarsfulla inför statsskuldproblemet. Det är verkligen hög tid, och jag välkomnar den tillnyktringen. Vi ser nu i den reviderade finansplanen att statens finansiella sparande förbättras mycket kraftigt med 85 miljarder kronor 1993–1995.

Men underskottet i t.ex. AP-fonden är stort och växande. Är Göran Persson beredd att spara på utgifterna så att underskottet i pensionssystemet minskar? Jag är det. Men vågar Socialdemokraterna det?

Att få bort underskotten och halvera arbetslösheten är den framåtriktade fördelningspolitiken. För den som vill studera hur krisens bördor har fördelats under denna mandatperiod kan jag rekommendera den fördelningspolitiska studie som finns som bilaga till den reviderade finansplanen. Studien uppvisar flera intressanta resultat:

– Den ökade inkomstspridning som fanns på 80-talet, bl.a. till följd av de

stora prisökningarna, överhettning och kasinoekonomin, bröts under perioden 1991–1994.

- Under regeringsperioden 1991–1994 minskade inkomstspridningen något. Detta alltså i motsats till vad som skedde under 80-talet.
- Det är också tvärtom vad många tycks tro gruppen höginkomsttagare som har förlorat mest på budgetsaneringen och den ekonomiska neddragningen, både i absoluta tal och som andel av inkomsten.
- Pensionärernas ekonomiska standard har däremot förbättrats. Det har bidragit till att hålla igen inkomstspridningen. Särskilt de pensionärer som bara har grundförmåner har fått ökad köpkraft genom höjt pensions-tillskott och KBT.

Detta är en mycket talande beskrivning av den rättvisa fördelningspolitik som regeringen bedriver.

Fru talman! Tempot i det arbete som krävs för att förändra och förnya Sverige är mycket högt. Mycket har också uträttats. Men missgrepp som har gjorts under decennier kan inte alla rättas till på tre år. Arbetet måste drivas vidare.

Regeringen ärvde en ekonomi i nästan fritt fall. Nedgångens effekter på tillväxt, jobben, det finansiella systemet och de offentliga finanserna blev mer dramatiska än vad snart sagt någon räknade med. Överhettningen på 80-talet drev fram en kris för industrin som gjort nästan var fjärde industriarbetare arbetslös. 80-talets spekulationsboom drev fram en finanskris som har kostat statskassan 60 miljarder kronor.

Röjningsarbetet efter detta misslyckade 80-tal är tufft. Många djupgående brister i ekonomin har vi nu åtgärdat. En utveckling mot ett ekonomiskt starkt Sverige är klart inom räckhåll. Men det förutsätter att regeringens strategi fullföljs.

Det har sagts att regeringens vårbudget inte innehåller så många konkreta sparförslag, att vi inte skulle våga vara konkreta därför att det är val i höst. Ingenting kunde vara mer felaktigt.

Är det något som denna regering har vågat göra är det att ta itu med statsfinanserna: Drygt 90 miljarder kronor i förstärkningar av de offentliga finanserna på bara tre år! Detta talar sitt eget språk. Regeringen har mycket tydligt visat på en kraft både att få fram besparingsförslag och att få dem genom riksdagen.

När vi nu föreslår att riksdagen beslutar utöka saneringsprogrammet, och tidigare lägga besluten i detta, är det mycket konkreta löften. Vi menar allvar. Man måste göra detta. Självfallet är valresultatet avgörande för hur det sedan går för svensk ekonomi. Vi talar om för svenska folket vad som krävs för att nå målen och få ordning på landets ekonomi.

Sverige har en unik och mycket stor chans. Låt oss inte förstöra eller försitta den.

Anf. 3 GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! När jag hörde Anne Wibble föll ett citat i minnet. Anne Wibble berättade ju om de oerhörda framgångar regeringen har haft i den ekonomiska politiken.

Jag läser följande: "Redan syns tecken på att politiken ger resultat. Tilltron återvänder till Sverige som företagarnation. Sverige börjar åter bli ett konkurrenskraftigt produktionsland med en exportledd tillväxt." Det sade Anne Wibble i kompletteringspropositionen 1992. Vi har alltså hört detta förut, Anne Wibble. Det blir inte mer imponerande för att det upprepas.

Anne Wibble säger att det har sagts att propositionen inte innehåller några konkreta förslag. Det var ett understatement. Det har dånat från ledarsidor, från finansanalytiker, från politisk opposition, från intresseföreträdare och från alla håll: Det är ett tomt dokument. Det är kraftlöst.

Anne Wibbles eget närstående liv- och husorgan Dagens Nyheter kallar det i dag för Det ofullbordade. Det är inte mina ord. Det är ord från dem som har backat upp denna regering i vått och torrt.

Att sedan Anne Wibble för retorikens skull behöver bygga upp sin framställning med en exempelsamling som vid närmare granskning visar sig vara lika tom som propositionen är på konkreta förslag tillhör debatten och spelet, trist nog.

Vi saknar i denna proposition framför allt konkreta förslag mot arbetslösheten. Det verkar som om regeringen tycker att arbetslösheten är under kontroll. Visserligen lägger regeringen fram förslag om att satsa ytterligare pengar i Norrlands inland på skogsbilvägnätet, och det är bra.

Men om de 250 000 ungdomar, i huvudsak i storstadsområden, som just nu håller på att få sin framtid förstörd sägs inget. Där finns inte några förslag. Där är det tomt.

Det hänvisas till en fördelningspolitisk studie. Ja, den är intressant. Den kan kompletteras med en insikt om att det inte är löntagarna som har fått någon köpkraftsförstärkning av den nuvarande regeringen, oavsett om löntagarna har höga inkomster. Det är bara en enda grupp som har gått fri i Anne Wibbles systemskifte. Det är de människor som äger stora kapital. Man håller inte ihop en nation omkring en statsskuldssanering och en vändning av ekonomin om detta inte byggs på en rättvis fördelningspolitik. Det har den här regeringen inte förstått. Därav den misstro hos folket som möter Anne Wibble varje gång hon säger att hon har läget under kontroll.

Om Anne Wibble inte tror på vad jag säger utan avfärdar mig med att jag ingenting begriper – det får vi snart höra från talarstolen – kan hon ändå vända sig till dem som skall låna ut pengar till hennes underskott. Sverige gör där en objektiv bedömning. Vi befinner oss i en situation då räntorna stiger kraftigt. Det gör de internationellt, säger regeringen. Det är sant. Ovanpå den internationella uppgången finns ytterligare en uppgång, som utgörs av den räntedifferens vi har till den tyska D-marken. Det är ett direkt uttryck för omvärldens förtroende för våra förutsättningar att hantera den ekonomiska politiken. Det Anne Wibble här står och berömmar sig av, uppfattas faktiskt av dem som lånar ut pengar som tomt prat. Därför stiger räntorna i Sverige i dag mer än räntorna i omvärlden.

Anne Wibble har försatt konungariket Sverige i den ekonomisk-politiska situationen att när vi lånar upp pengar så kommer vi snart att få betala lika mycket för våra lån som Italien gör. Det säger det mesta om tillståndet i landet. Det säger det mesta som facit över tre års ekonomisk politik med Anne Wibble som ansvarig finansminister.

Varför får Anne Wibble betala den riskpremien? Jo, därför att hon saknar politisk trovärdighet. Hon och den regering som hon sitter i byggde sin politik på att man kunde stödja sig på Ny demokrati. Det korthuset har rasat samman. Det finns inte längre någon parlamentarisk majoritet för den sittande regeringen. En regering i den situationen är inte trovärdig när den går fram med tal om olika typer av sparprogram.

Det är inte nog med att regeringen har problem med att åstadkomma majoritet i kammaren. Regeringens strategi har havererat. Inom regeringen har Finansdepartementet förlorat i ställning och finansministern i status. Det är inte bara här i kammaren som finansministern är övergiven av sina regeringskolleger. Om man läser hennes bok, finner man att hon klagar bittert över de moderata statsrådets oförmåga och ovilja att följa budgeten. Den finansminister som går ut och gråtmilt klagat över att hon inte klarat fackministerrarna vid budgetgranskningen är förbrukad. Bakom den typen av tillkortakommanden ligger naturligtvis omvärldens bedömning av den svenska ekonomin och utvecklingen när det gäller vårt lånebehov.

För oppositionen skulle det vara tacksamt att strö ytterligare salt i såren. Jag har dock följande konkreta erbjudande till Anne Wibble i dag. Just nu sitter några sakutskott i den här riksdagen och sprätter i väg 8 miljarder kronor, som är det sista som finns kvar av de gamla löntagarfondspengarna. Vi har principiellt hävdade att de pengarna skall föras till pensionssystemet. Regeringen har avvisat det. Den med pengar notoriskt slarviga utbildningsministern har fått de 8 miljarderna likt en julaftonsgåva att dela ut. Det höjer den offentliga konsumtionen med 8 miljarder kronor i ett läge då omvärlden kräver att vi skall spara. Vi ville att pengarna skulle föras till pensionssystemet.

Jag erbjuder Anne Wibble en uppgörelse. Dra tillbaka förslaget om att pengarna skall läggas ut på stiftelser av olika slag. Tag dessa 8 miljarder kronor och stoppa in dem i det stora budgetunderskottet. Minska på så sätt den offentliga konsumtionen, förbättra budgetsaldot, minska statsskulden och sänk statsskuld räntorna. Vi går ifrån vår ståndpunkt. Ni kan gå ifrån er ståndpunkt. Jag är övertygad om att det skulle imponera på omvärlden och faktiskt ge Sverige ett bättre rykte.

Jag vet att Anne Wibble har svårt för förslag som kommer från socialdemokratin. Avvisa inte detta förslag reflexmässigt! Jag väddar till finansministern att ta en ordentlig funderare på möjligheterna att på detta sätt snabbt stoppa en riksdagsbehandling som leder till att den offentliga konsumtionen ökar i ett läge då den rimligen borde minska. Om ryktet talar sant är det här en av de poster där Anne Wibble har fått vika sig i det interna regeringsarbetet, men det kan vi lämna åt sidan i dag. Det här är alltså vårt erbjudande till finansministern och den borgerliga majoriteten.

Läget är allvarligt. Räntorna är höga. Bostadsräntorna höjs i dag. Det är en bekräftelse på kritiken. Hur många svenskar skall få gå från hus och hem och hur många bostadsrättsföreningar skall gå i konkurs innan vi tar oss samman och börjar samverka konkret om sådant som faktiskt långsiktigt stärker vår kreditvärdighet gentemot omgivningen?

Anne Wibble, det här är ett erbjudande. Ta emot det och avvisa det inte reflexmässigt som vanligt. Det är säkert inte bra för tilltron till det här landet

om vi inte ens i detta läge kan samla oss till att minska konsumtionen, när det är så lätt att göra det.
(Applåder)

Anf. 4 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Fru talman! Ärade radiolyssnare! Denna remissdebatt har tillkommit för att vi skall debattera regeringens kompletteringsproposition. Men vad skall vi egentligen debattera? Den innehåller ju ingenting – bara löften om stora besparingar från 1995 till 1999. Hur kan regeringen uttala sig om vad som skall göras under nästa mandatperiod? Var finns handlingskraften, förutom att man slår vakt om en liten, kapitalstark grupps privilegier?

Fru talman! Egentligen skulle jag vilja föreslå att denna debatt bordläggs och återupptas när oppositionen har lagt fram sina förslag.

Regeringen skriver att målen ligger fast. Man kan fråga sig vart de har lett. Sverige är fortfarande i kris. Statsskulden fortsätter att skena, och budgetunderskottet är trots en viss förbättring fortfarande katastrofalt stort. Arbetslösheten har bitit sig fast kring 14 % – och där riskerar den att förbli. Det märks att det är valår i år. Finansplanen är skrämmande innehållslös. Det betyder att dagsaktuella besparingar i budgeten nästan lyser med sin frånvaro. Vi i Ny demokrati har hittat fettiga 130 miljoner nästa budgetår i besparing främst på delpensionen. Vi har också noterat att Arbetsmarknadsdepartementets budget har skurits ned med 2,4 miljarder. Det är väl ett tecken på att regeringen inser att det inte hjälper att hålla pengar över AMS. I övrigt skjuts besparingarna på framtiden – till 1995 och framåt. Vem reglerar då?

Regeringen har inget handgripligt recept för hur arbetslösheten skall hävas. Jag anser att regeringen försöker lösa problemen genom önsketänkande. Vem mer än regeringen tror att Sverige under flera år kommer att ha en ekonomisk tillväxt på 4 %? När hade vi det senast? Jag tror det var på 1950-talet.

Regeringen har också scenarier för Sveriges ekonomi om den ekonomiska tillväxten blir 3 % eller 2 %. Blir den 2 % går det inte längre för kommande regering att ägna sig åt smärtlindring, utan då måste roten till det onda åtgärdas.

Sverige har en av västvärldens största statsskulder. Det har lett till att omvärlden inte längre har förtroende för Sverige. Räntorna stiger, Sverige tvingas låna dyrare utomlands, och investeringarna, som är livsviktiga för framtidens jobb, är de lägsta på länge.

Sverige har inte råd att införa fler ofinansierade reformer. Vi har inte råd att införa ett vårdnadsbidrag som skulle kosta skattebetalarna 3,7 miljarder och 70 miljoner om året i administration. Vi har redan världens i särklass dyraste familjepolitik, som kostar oss nästan 90 miljarder.

Ny demokrati har ett eget förslag till familjepolitik, som innebär att alla pengar som går till föräldraförsäkring, barnbidrag och kommunal barnomsorg läggs i en påse och fördelas till barnfamiljer som vårdnadsbidrag och barnbidrag. Vårdnadsbidraget ligger maximalt på 8 000 kr i månaden, det är skattefritt och pensionsgrundande. Barnbidraget skulle bli 1 000 kr i månaden per barn. Men vi vill inte ge bidrag till dem som inte behöver, och därför

sker en nedtrappning av barnbidraget vid en årsinkomst på 320 000 kr, och tjänar man över en halv miljon anser vi att man inte behöver något bidrag.

Vårt vårdnadsbidrag är rättvist och ger valfrihet i ordets rätta bemärkelse. Finansdepartementet har nu räknat på förslaget och kommit fram till att det skulle spara 20 miljarder till statskassan. Här, finansministern, finns alltså en besparing på 20 miljarder att göra.

Finansministern jagar ju 20 miljarder extra till regeringens saneringsprogram och tror sig få fram dessa pengar genom en besparing i bl.a. det nya pensionssystemet. Den tänkta finansieringen täcker dock inte förmånerna. Detta har framgått av analyser i tidningarna. Jag ber därför att få rekommendera en ny familjepolitik, som skulle ge de önskade slantarna.

Regeringens goda politik, som finansministern talar om, har gjorts möjlig genom att Ny demokrati har stött regeringen. Vi finner också våra egna förslag i budgeten, bl.a. 500 miljoner till stöd för innovationer, vilket på sikt ger Sverige nya jobb.

Det finns utgifter i budgeten som vi inte vill godkänna. Där finns ett tilläggsanslag på en halv miljard extra därför att regeringen beviljade 20 000 kosovoalbaner uppehållstillstånd i Sverige. Tror verkligen finansministern att en halv miljard räcker?

Regeringen tar till brösttoner när man säger att bostadspolitiken har reformerats i grunden. Sanningen är att regeringen inte har någon bostadspolitik alls, inte ens ett ansvarigt statsråd.

Regeringen säger också litet övermaga att de sociala försäkringssystemen har förändrats i grunden. Vanligt folk skulle säga att regeringen har petat litet i marginalen.

Det finns en intressant post i budgeten som kallas för TUB:en. Det betyder tillkommande utgifter i budgeten. Vad har finansministern gömt i TUB:en? Det står netto minus 21 miljarder. Vad är det för besparingar som inte är redovisade? Det skulle jag gärna vilja veta.

Varför har regeringen inte gjort några besparingar i organisationsbidragen? Varför rör ni inte organisationsbidragen, när ni vet att det fuskas? T.o.m. era egna ungdomsförbund har ju skott sig på skattebetalarna. Ändå gör ni inget. Här finns stora besparingar att hämta. När tänker regeringen göra något åt organisationsbidragen?

Arbetslösheten är den största anledningen till statsskulden och budgetunderskottet. Det gäller att skapa förutsättningar för riktiga investeringar och riktiga jobb. Arbetslösheten visar att regeringen har misslyckats. Den kraftiga ökning av exporten som regeringen lyfter fram är i huvudsak en följd av att kronan sjunkit i värde med ca 30 %. Det har inte blivit så många nya jobb. De ökade investeringarna behöver inte heller innebära nya jobb här i Sverige, vilket regeringen tycks förutsätta. Det talas om höga bruttoinvesteringar i näringslivet. Vilka uppgifter stödjer sig finansministern på?

Den låga privata konsumtionen är nog det största hindret för att vi skall få fart på alla hjulen. Vad har finansministern tänkt göra åt detta?

Vi får inte glömma att vi lever i utkanten av Europa, det Europa som de flesta av oss och inte minst Ny demokrati tror skall bli räddningen för stora delar av vår industri. Det gäller därför för regeringen att sälja in Sverige som ett land som det är värt att investera i. Konkurrensen med andra länder är

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

*Remissdebatt med
anledning av
kompletterings-
propositionen*

enorm. Man måste få investerare och entreprenörer att känna sig hemma i Sverige. Det gäller att peka på välutbildad arbetskraft och Europas lägsta bolags- och kapitalskatter. Småföretagare måste få låna till rimliga räntor, och LAS-lagstiftningen måste luckras upp.

Regeringens största uppgift är att göra Sverige investeringsvänligt. Ny demokrati är partiet för småföretagare. Socialdemokraterna måste å sin sida sluta hota med höjda skatter. En värnskatt vore förödande. Alternativet är att utländska investeringar går Sverige förbi och att svenska investerare drar ut i Europa. På så sätt permanentar vi vår höga arbetslöshet, vår statsskuld och vårt stora budgetunderskott.

Vi skall gå med i EU. Den skisserade ekonomiska tillväxten i budgeten bygger på det, men var finns budgetanalysen för medlemsavgiften för ett medlemskap från 1995? Varför har regeringen inte medlemsavgiften med i prognoserna för framtiden?

Regeringen tycker troligen att Ny demokrati har en alltför pessimistisk syn på ekonomin, men vi kan inte tigrande se på medan ytterligare jobb försvinner ut i Europa. Enbart under de senaste tre åren har Sverige åderlåtits på 200 000 industrijobb, jobb som inte kommer tillbaka i brådrasket. Vi återkommer i vår motion med anledning av kompletteringspropositionen med ett antal arbetsbefrämjande åtgärder. Vi är inte ute efter ett politiserande, utan vi ser som vår angelägnaste uppgift att hjälpa till att få Sverige på fötter igen. Till skillnad från regeringen anser vi att Sverige fortfarande befinner sig i en allvarlig kris.

Fru talman! Vi återkommer i vår motion med ett betydligt kraftfullare och framför allt rättvisare förslag till ekonomisk politik än det som kompletteringspropositionen är uttryck för.
(Applåder)

Anf. 5 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Vänsterpartiet var emot de avregleringar och ofinansierade skattesänkningar för höginkomsttagare som Anne Wibble nu anger som huvudsaker till kasinoekonomin och dagens arbetslöshet och underskottsproblem. Trots det har vi varit självkritiska, erkänt att vi kunde ha betett oss mer konstruktivt.

När jag hör Anne Wibble och Göran Persson skylla på varandras regeringar blir jag faktiskt litet beklämd. Ni har ju ändå varit överens om nästan allt: avregleringen på 80-talet, skattereformen, den olycksaliga kopplingen av kronan till EG:s valuta och krisuppgörelsens åtstramningar mitt i den djupa lågkonjunkturen. Kan ni inte i era nästa inlägg visa litet mer ödmjukhet och erkänna att också era båda regeringar har haft grovt fel i den ekonomiska politiken?

Jag tänkte i övrigt i det här inlägget inte så mycket gräva i historien utan i stället tala om vad vi vänsterpartister vill med den ekonomiska politiken.

Den höga arbetslösheten och de försämringar som pågår inom skola, barnomsorg och sjukvård i dagens Sverige är de viktigaste problemen. Det snabbaste och enklaste sättet att göra något åt dem är att se till att kommuner och landsting från denna kammare får ett tydligt besked om att de kommer att få en ekonomi som möjliggör ett stopp för avskedanden och drastiska

sparprogram. Vi föreslår som enda riksdagsparti att skolan, vården och omsorgen skall ges möjlighet att få sin beskärda del av de ökade inkomster som svenska folket kommer att få under de kommande åren.

Jag vill här passa på att ställa en fråga till Göran Persson. Ni föreslog i januari att grundavdraget i inkomstbeskattningen skulle återställas till tidigare högre nivå, vilket som isolerad åtgärd berövar kommunerna drygt 4 miljarder i skatteinkomster. När vi frågade er om det här fick jag uppfattningen att ni i samband med kompletteringspropositionen skulle återkomma med besked om hur det här skattebortfallet skulle kompenseras.

Nu skulle jag gärna vilja veta: Hur kommer ni att göra med denna fråga i den kommande motionen? Jag har frågat många av landets kommunalpolitiker och offentliganställda, och inte minst med tanke på dagens opinionsifferor fäster de mycket stor vikt vid svaret på den frågan.

Akuta stödåtgärder behövs också inom byggbranschen, som nu står på gränsen till sammanbrott. Det är inte bara omänskligt med den höga byggarbetslösheten, det är också samhällsekoniskt farligt att banta bostadsbyggandet så mycket att det blir brist på byggjobbare och överhettning när konjunkturen för byggandet åter vänder uppåt. Den mest effektiva åtgärden nu är att ge ett besked om att man skall vänta med minskningarna av räntesubventionerna.

Jag tycker att Anne Wibble skall fråga Bengt Westerbergs brorsa, färghandlaren, vad som är viktigast för hans möjligheter att expandera och anställa flera: Är det ökad efterfrågan på hans produkter eller är det ytterligare skattesänkningar?

Mer långsiktigt behövs kraftfulla och rättvist fördelade investeringsprogram för utbildning, miljö och informationsteknologi, som underlättar en omställning av produktionen i hållbar riktning. Vi vill inrätta en framtidsfond, finansierad av de övervinster som nu håller på att växa fram i exportindustrin och som hotar att skapa en ny finansbubbla om några år.

Vi ger vårt fulla stöd till miljöminister Johansson, inte i EU-frågan men när det gäller förslaget att bredda basen för kväveoxidavgifterna. Han förtjänar även beröm för att han vill höja skatten på koldioxid. Det fick han inte för er andra i regeringen, men ni centerpartister och andra miljövännar i riksdagen skall få möjlighet ändå att rösta på det förslaget.

Vi skulle också vilja att framtidspengarna används till stöd för försöksverksamhet med sex timmars arbetsdag. Sex timmars arbetsdag är ingen patentmedicin för att bota arbetslösheten. Men det är en modell som fungerar. Det visar praktisk erfarenhet.

Minskad arbetslöshet är en grundläggande förutsättning för en sanering av de offentliga finanserna. Men också det omvända gäller. Arbetslösheten kan inte minskas reellt utan att räntorna faller, vilket kräver minskade offentliga underskott.

Finns det utrymme för att höja skatterna? Ja, det råder ingen brist på pengar sammantaget i detta land. I år kommer svenska folket totalt att spara ungefär 4 000 kr per individ mer än vad vi investerar. Det stora problemet är att allt detta överskottssparande ligger inlåst i bankfack i stället för att komma ut i produktiv användning. Det är inte höga skatter som åstadkom-

mer det höga sparandet utan en osäkerhet inför framtiden vilken i sin tur beror på arbetslösheten. Det är den onda cirkel som måste brytas.

Räntorna på statsskulden är inte bara förfärande stora. De hamnar också såsom inkomster hos fel grupper. Det är just den överklass och välbeställda medelklass som redan har ett stort överskottssparande som kammar hem också de stora ränteinkomsterna. De kan köpa hus och livförsäkringar åt sina barn och barnbarn. Jag tror inte att det är finansministerns barnbarn som kommer att drabbas, utan det är barn och barnbarn till dem som nu går arbetslösa och som har låga inkomster som kommer att drabbas av att få sänka den offentliga ekonomin.

Detta kan inte klaras utan skattehöjningar. Den som påstår något annat talar helt enkelt inte sanning. Efter en sänkning av bolagsskatten från 30 till 28 % har Sverige den näst lägsta nominella bolagsskattesatsen bland OECD-länderna. Om man lägger till skatten på kapitalinkomster och reavinster, hamnar Sverige fortfarande bland de utpräglade lågskatteländerna för kapitalägare. Ett flertal länder i Västeuropa har också högre inkomstskatt för höginkomsttagare än vi har här i Sverige.

Det räcker dock inte med skattehöjningar. Det behövs också besparingar i statsutgifterna. Det finns i dag ett utrymme för totalt minskade militärutgifter, även om resurser omfördelas till svenska insatser i FN:s regi. Investeringar som skadar miljön innebär slöseri. Vi bör därför stoppa Öresundsbron och storskaliga motorvägssatsningar. Socialförsäkringssystemen måste bli mer fördelningspolitiskt träffsäkra.

En sanering av de offentliga finanserna kan inte genomföras utan en stark och rättvis fördelningspolitik. De arbetslösa skall inte drabbas dubbelt. Återställ ersättningsnivån i a-kassan till 90 % e. En sänkning av taket i sjukförsäkringen kan betala en höjning av ersättningsnivån för långtidssjuka från 70 till 80 %. Minska avdragsmöjligheterna för privata pensionsförsäkringar så att dessa sparformer inte blir mer gynnade än andra. Detta ger skatteinkomster som kan användas för att höja pensionen för dem som har låg eller ingen ATP.

Jag vill ställa en andra fråga till Göran Persson, som var inne på löntagarfondspengarna. Han ansåg att det skulle gå att spara 8 miljarder. Dessa pengar skall enligt regeringens förslag läggas i stiftelser. Det är väl avkastning som sedan skall gå till forskning och annan offentlig konsumtion. Det skulle kunna bli fråga om att spara en tiondel på den offentliga konsumtionen. Vi stöder förslaget om att lägga in pengarna i AP-fonderna. Men jag vill att rätt skall vara rätt. Det handlar väl om en tiondel av summan, Göran Persson, i besparingar?

Jag är litet förvånad över talet om den offentliga konsumtionen. Det gäller väl inte den offentliga konsumtionen? Den minskas ju dramatiskt och skapar arbetslöshet med regeringens planer. Så har jag inte uppfattat era långsiktiga planer. Det är väl i transfereringssystem som man måste spara och inte i den offentliga konsumtionen?

Vi vänsterpartister får ofta höra att vi har bra förslag, men de flesta är skeptiska till våra möjligheter att påverka politiken. Med det nuvarande parlamentariska läget här i riksdagen har vi givetvis ofta svårt att göra oss gällande. Men vi har faktiskt påverkat. Det var vi som först, länge och envetet

krävde sänkt grundavdrag för höginkomsttagare. Till slut gav en riksdagsmajoritet efter. Detta ledde i sin tur till att kommunerna fick behålla 4,2 miljarder mer i skatteinkomster.

Vi har också varit pådrivande i en rad frågor, där den samlade oppositionen har tvingat regeringen att ändra sina förslag. Det gäller en skärpt kamp mot ekobrott. Det gäller ökade anslag till reparation, ombyggnad och kulturmiljövård. Det gäller avskaffandet av tvånget att införa det dyra husläkar-systemet. Det kommer förhoppningsvis att gälla den besparing som blir följden när riksdagen säger nej till vårdnadsbidraget.

Jag kan faktiskt försäkra er att vi i Vänsterpartiet är ganska trötta på att ständigt befinna oss i oppositionsrollen. Sverige behöver förtvivlat en ny regering, men det räcker inte med det. Det behövs också en radikalt ny politik, som inleder den långa marschen mot full sysselsättning och sanerade statsfinanser.

Anf. 6 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Först vill jag tacka Göran Persson för reklamen för min bok. Sådant är alltid trevligt att höra.

Jag avvisar aldrig reflexmässigt sparförslag. Men de som kommer från Socialdemokraterna är så sällsynta att jag endast har ett sådant tidigare att åberopa. Det gällde att man skulle ha bara 70 % i ersättning när man är långtids-sjuk. Det är Socialdemokraternas bidrag hittills på eget initiativ till besparingar. Det är inte särskilt bra, men vi biträdde det, eftersom det var det enda som vi kunde komma fram till.

Vad som sades om löntagarfondspengarna är sant, att jag har kastat lystna blickar på de 8 miljarderna. Det är också sant att det finns ett riksdagsbeslut, fattat här i kammaren ganska nyligen, om att pengarna skall användas för forskning och utbildning samt andra insatser som främjar framtidens jobb. Vidare är det sant, som Johan Lönnroth påpekade, att det sannerligen inte handlar om att öka den offentliga konsumtionen med 8 miljarder. Det visar att Göran Persson kanske inte är så van vid de ekonomiska tingen som han vill ge sken av. Det handlar om avkastningen, som blir väsentligt mindre än 1 miljard, kanske mellan 500 och 800 miljoner. Det är inte någon föraktfull summa det heller, vill jag säga. Men även om detta förslag skulle bifallas av kammaren, är Göran Persson fortfarande skyldig mig mer än 3 miljarder kronor. Det började med 4 miljarder som han är skyldig mig genom en bytes-handel tidigare.

Det finns också en annan liten nackdel med detta förslag. I går hörde jag Ingvar Carlsson klagat på att regeringen nog skulle åstadkomma bara engångsbesparingar. Varifrån denna tro kom vet jag inte. Vi har ju åstadkommit permanenta besparingar. Men förslaget från Göran Persson rör just ett engångsbelopp. Det finns väldigt många miljarder kvar. Jag avvisar som sagt aldrig sparförslag reflexmässigt. Jag väntar ivrigt på de ca 3 miljarder som Göran Persson genom egen byteshandel är skyldig mig.

Göran Persson hade egentligen inga kommentarer alls till den reviderade finansplanen. Han hade inga kommentarer till regeringens planer på att öka den saneringsplan som finns med 20 miljarder. Han hade ingen kommentar till tidigareläggningen. Han gav denna gång inte ens ett löfte om att åstad-

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

*Remissdebatt med
anledning av
kompleterings-
propositionen*

komma någon egen saneringsverksamhet senare. Anförandet var ganska försiktigt hålllet.

Jag kan upprepa en fråga som Göran Persson inte får lov att glömma: Vågar socialdemokraterna spara i utgifterna för att minska underskottet i pensionssystemet? Löntagarfondspengarna räcker nämligen inte på långa vägar.

Låt mig också säga att Göran Persson i övrigt mest andades förslag om större utgifter för insatser för de arbetslösa. Om han händelsevis skulle vara intresserad av att föra en klok politik för ökad sysselsättning till hjälp för dem som i dag inte har något jobb tycker jag att han skulle undersöka företagsklimatet och se vad man kan göra för att förbättra för företagen i Sverige.

Den socialdemokratiska politiken har ett sällsynt dåligt "record" om man tittar bakåt. Till följd av 80-talets politik förlorade Sverige kampen om investeringarna. Det investerades ganska mycket världen runt, även av svenska företag, men inte i Sverige. De investeringarna försvann utomlands, och det var ganska få av de utländska investeringarna som kom till Sverige. I runda tal förlorade Sverige uppemot 300 miljarder kronor i uteblivna investeringar på socialdemokratisk politik.

Under ett enda år, 1993, vann Sverige investeringar på 24 miljarder kronor till följd av den politik som regeringen bedriver. Dessutom var de affärer som de utländska investerarna gjorde i Sverige ganska stora – även det i motsats till på 80-talet. De, liksom flertalet andra företagare, tror nu på Sverige som ett bra land för företagande, investeringar och därmed jobb.

Den stora risken för de arbetslösa och för jobben är att Göran Persson skulle få chans att förverkliga det som han då och då pratar om, nämligen att höja skatterna för småföretagen, återställa arbetsrätten till nackdel för småföretagen, återinföra en dubbelbeskattning på det riskvilliga kapitalet så att det inte görs några investeringar och förstöra på många andra sätt. Detta vore till mycket stor nackdel för de arbetslösa.

Jag måste säga att jag tyckte att Göran Perssons anförande var osedvanligt tomt på kommentarer till de förslag som finns.

Jag vill hälsa Harriet Colliander välkommen i den ekonomiska debatten. Jag vill gärna lämna några kommentarer.

Regeringen är inte intresserad av att ta 20 miljarder från barnfamiljerna, vilket den familjepolitik som Ny demokrati åtminstone tidigare har företrätt skulle innebära.

Jag kan också upplysa om att det finns en särskild bilaga där det står talat om budgeteffekterna av medlemsavgiften till EU. Skälet till att den inte ligger i tabellerna i statsbudgeten är mycket naturligt: hänsynen till demokratin i landet. Vi vill nämligen inte föregripa folkomröstningen.

Johan Lönnroth hade några synpunkter som också kräver en kommentar. De handlade dock inte om regeringens budgetförslag. Det kan jag förstå. Vänsterpartiet brukar ständigt ha en helt annan uppfattning, nämligen att man skall höja skatter i stället för att spara i utgifterna.

Han hade synpunkter på en i Folkpartiet bekant färghandel och undrade om det är mer efterfrågan eller lägre skatter som behövs. Vi var i den där färghandeln i förra veckan. Den ökande efterfrågan finns redan. Det som skulle knäcka en sådan affär, liksom många andra liknande mindre företag,

är att Vänsterpartiets förslag till skatteökningar skulle gå igenom. Det skulle alldeles ta loven av den expansion som nu pågår och gå ut över de jobb som finns där.

Jag efterlyser fortfarande kommentarer till det som är det viktiga i det nuvarande perspektivet: de två stora fördelningsfrågorna. Den ena frågan är statsskuldproblematiken, som inte löses ens med de resterande löntagarfondspengarna utan kräver en långsiktig plan för minskade utgifter och vissa inkomstförstärkningar. Det räcker inte med engångsbelopp.

Jag inbillade mig att denna debatt skulle handla om en viss reaktion från oppositionspartierna på de mycket konkreta och tydliga förslag som regeringen lägger fram i den reviderade finansplanen. Det problem som vi där särskilt tar upp är just hur man får stopp på ökningen av statsskulden. Det är ett mycket allvarligt problem, och det krävs faktiskt något slags reaktion utöver förslag om engångsbelopp för att vi skall kunna hantera det.

Lustigt nog har inte heller det andra stora fördelningsproblemet berörts av så många: arbetslösheten och hur man åstadkommer en mycket snabb tillväxt så att jobben blir fler i Sverige. Även på det området tycker jag att den utveckling som är på gång är väldigt bra. Det finns fler nya företag nu än någon gång under de senaste fem åren. De företag som finns och de företag som börjar komma fram måste ges en rimlig chans att växa och bli starka. Då duger det inte att komma med återställare i form av traditionell socialdemokratisk politik.

Fru talman! Jag väntar på de ytterligare miljarder som socialdemokratin är skyldig mig. Det vore intressant att höra om Göran Persson i sin nymornade insikt om att statsskuldproblemet kanske *är* litet allvarligt vågar spara på utgifterna i pensionssystemet. Där finns ett väldigt stort underskott. Det underskottet skulle vara nästan lika stort även om de återstående fondpengarna gick dit i stället för till framtidens forskning och framtidens jobb.
(Applåder)

Anf. 7 GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att den enstaka applåd som finansministern bestods på ett bra sätt sammanfattar läget. Den är uppskattningen av hennes ekonomiska politik i ett nötskal.

Vi redovisar naturligtvis vår politik om 14 dagar. Då skall vi lägga fram ett heltäckande och sammanhållet program. Vi kommer att ha ett bättre budgetsaldo än regeringen. Vi kommer att satsa på offensiva insatser mot arbetslösheten, och vi kommer att lyfta fram fördelningspolitiken.

Den djupt orättvisa förändring av kapitalbeskattningen som regeringen har genomdrivit är en av de saker som har skapat mest oro och flest upprörda känslor i folkdjupet. Det är klart att vi kommer att bygga vår politik omkring detta i ett läge då konjunkturen rimligen måste gå uppåt. Vi får inte upprepa det misstag andra länder ute i Europa har begått och underlåta att knäcka arbetslösheten. Det är den avgörande dramatiska frågan. Vår kritik av finansministern och regeringen består ju i att man inte har några konkreta förslag på detta område.

Anne Wibble berömmar sig över den plan som innehåller ytterligare 20 miljarder kronor i besparingar 1999 och 10 opreciserade miljarder 1995/96.

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

*Remissdebatt med
anledning av
kompletterings-
propositionen*

Det är just den typen av sifferlek som har åstadkommit en dånande samstämmig reaktion: Politiken är tom och innehållslös.

När jag hör fru Wibble kommer jag att tänka på en annan figur som också utbrast: Jag har en plan. Jag syftar på Sickan i Jönssonligan, som hade dessa strålande planer vid varje tillfälle som han och kumpanerna skulle göra någonting stort. Lysande, Sickan, sade de andra. Det är inte utan att man ser regeringskretsen framför sig, när Anne Wibble har föredragit sin stora plan, då statsministern eller någon annan väser i mungipan: Lysande, Sickan. Detta är faktiskt på kornet en bild som tidningen Expressen i dag tecknar. Detta kan man ju skratta åt. Gösta Ekman är ju underhållande.

Men i det här fallet är det djupt tragiskt och beklämande att höra finansministern. Det är dessa planer som har gjort att man i omvärlden faktiskt säger att detta land skall ha en räntemarginal till den tyska D-marken som är likvärdig med Italiens. Har det aldrig bekymrat fru Wibble? Är inte detta ett objektivt betyg som med hårdhet överträffar allt som kan utfärdas från denna och andra talarstolar i landet? Däri ligger tillkortakommandet och faran.

Jag erbjöd ett uppslag som jag upplevde att finansministern inte avvisade. Nu synar vi korten i nästa varv. De ligger just nu i utbildningsutskottet, där vi lägger förslag som minskar utgifterna. Vi för in våra förslag för att minska underskottet. Det är sant att det är en engångsindragning, men den ligger på i storleksordningen 8 miljarder kronor. Den skulle sänka våra framtida ränteutbetalningar med i storleksordningen cirka 800 miljoner kronor per år. Det är ett imponerande och konkret bidrag.

Ta chansen och visa att det, när det stora oppositionspartiet står där, faktiskt är möjligt också för en illa sargad finansminister att bedriva politik! Det parlamentariska stöd hon har och som hon har bildat regering på är Harriet Colliander och hennes parti. När jag lyssnade på Harriet Colliander upplevde jag det inte som en lovsång till finansministerns insatser.

Det parlamentariska, politiska och finansiella korthuset som Wibble och Bildt har byggt rasar samman. Räntorna stiger, boräntorna ökar, konkurrensen i bostadsrättsföreningar ökar. Folk sitter hemma vid köksborden och räknar på hur mycket hyrorna skall stiga. Det är denna situation som är så farlig, och det var den som Anne Wibble skulle möta med sin plan.

Av planen blev det i stort sett ingenting annat än det som Sickan brukar leverera. I den senaste filmen såg vi ju hur allt slutade när man sprängde hela resväskan med pengar och de brända sedlarna singlar ner över de stackars kumpanerna i Jönssonligan. Så får det inte gå för Sverige, fru Wibble. Därför är det viktigt att ni tar den utsträckta handen och försöker åstadkomma någonting av konkreta besparingar så att vi visar att läget är under kontroll. (Applåder)

Anf. 8 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Fru talman! Ärade radiolyssnare! Ny demokrati bildades 1991. Väljarna röstade in oss i Sveriges riksdag därför att Sveriges ekonomi höll på att falla sönder och därför att politikerna i denna riksdag inte förmådde att klara situationen. Jag påminner om att vi, Ny demokrati, gick till val på ett bespa-

ringspaketet på 196 miljarder över sex år, finansierat på tio år. Vi möttes av hån.

Vi har i många frågor legat ett steg före er andra. Vi var de enda som förespråkade en flytande krona, men hånades. Det var ett hån som kostade skattebetalarna 30–40 miljarder kronor. Vi lyckades få upp flyktingpolitiken till diskussion, och det har i denna kammare fattats beslut som inte hade varit möjliga om inte vi hade fungerat som blåslampa.

Vår existens har gjort att ni, etablerade partier, har tvingats att föra en bättre politik. Det var också vår avsikt. Vi sätter strålkastare på problem som ni med er barlast av bindningar, låsningar, fördomar och traditioner vägrar att ta itu med. Vi fortsätter envist att fråga finansministern: Varför sparar ni inte i organisationsbidragen? Varför fortsätter ni att hålla biståndspengar i svarta hål? Varför ger ni över en miljard till hemspråksundervisning? Varför sparar ni inte där det går att spara? I stället gör ni omfördelningar och låter vanligt folk drabbas av besparingarna.

Finansministerns påstående att vi tar 20 miljarder från barnfamiljerna är felaktigt. Vi skapar en rättvis familjepolitik som ger alla valfrihet – alla. Staten sparar 21 miljarder. Det har man också i Finansdepartementet räknat ut.

Omdömena om regeringens kompletteringsproposition är samstämmiga: Den är svag, den är tunn och den inger inte förtroende för regeringen. Varför klarar inte regeringen att prestera en trovärdig budget? Tidningarna och kritikerna skjuter in sig på att det är valår, att regeringspartierna inte vill föreslå obehagliga besparingar, att det handlar om röstfiske, att regeringen luras osv.

Men om det vore så väl att det enbart var att det är ett valår som är orsaken till att budgeten är svag så ginge det väl an. Men problemen är värre än så, därför att de går tillbaka till partierna själva. Då menar jag såväl regeringspartierna som Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Problemet är att alla etablerade partier i riksdagen är för lika i sin politik, men politiken är sprungen ur olika ideologiska rötter. I dag finns det nästan inga riktiga arbetare i Socialdemokratiska Arbetarepartiet för vilka klasskampen skall föras. I Centern finns nästan inga bönder. Centern som i dag domineras av moderata gröna är ett bra exempel på ett traditionellt parti som har förlorat sina rötter. Så kommer det att gå för de andra partierna också. Moderaterna är inte längre ett parti för bara patroner och företagare. Och Folkpartiet, som bildades för att ta tillvara medelklassens intressen mot högerkrafter och nationalister, är med sina ynka 7 % knappast representativt för medelklassen. Det betyder att alla partier står för det som Folkpartiet bildades för.

De etablerade partiernas existens hänger på att de blir kvar vid det gamla – det gamla klass- och intressetänkandet. Vad som också har hänt under resans gång är att alla etablerade partier har satt sig i knät på särintressen och kravmaskiner av olika slag – LO, TCO, SAF och Hyresgästföreningen. Uppräkningen skulle kunna göras oändlig. Alla bara kräver, och yrkespolitikerna har inte kunnat säga nej. Därför ser det ut som det gör i Sverige, och därför förmår inte de fyra regeringspartierna att ta krafttag, vilket inte heller Socialdemokraterna gör. Ny demokrati har inga särintressen. Jo, vi har ett. Vårt särintresse är väljarna.

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

*Remissdebatt med
anledning av
kompletterings-
propositionen*

Alla partier i riksdagen, utom Ny demokrati, har sina rötter i 1800-talet. Partierna är inplacerade på en höger- och en vänsterskala. Denna höger-vänster-skala följer 1800-talets måttstock. Men denna måttstock går inte längre att använda, för blockpolitiken uttryckt i höger och vänster existerar inte längre. Men om de gamla partierna erkänner det, har de förlorat sitt existensberättigande. Ny demokrati finns inte på denna höger-vänster-skala, vilket gör att alla andra partier och också alla journalister är villrådiga. Ena gången är vi ett högerparti, andra gången ett vänsterparti. När man inte kan placera oss säger man: Er kan man inte lita på.

Jag vill karakterisera Ny demokrati som ett spjutspetsparti – men pilarna går inte åt samma håll om man mäter med den gamla 1800-talsskalan. Vi är början till en modern partistruktur, som stämmer med befolkningens verkliga sammansättning och verkliga problem. Vi går in där andra partier har låsningar, där vi ser att saker måste göras. Vi kan inte göra allt, men vi kan göra mycket. Därför kan vi också tala med andra partier och göra upp med andra partier. Vi för sakpolitik, och vi för en politik som vi tror är bra för Sverige. Vi kommer att fortsätta att säga sanningar, även om de är obehagliga.

Alla vet att Sverige är ett sjukt samhälle – nu handlar det om att det inte skall bli obotligt sjukt. Kompletteringspropositionen är som en potemkinkuliss. Regeringen målar framtiden i rosenrött med en 4-procentig ekonomisk tillväxt, fast alla vet att det är en utopi. Vi i Ny demokrati kommer att presentera våra recept till bot i vår ekonomiska motion om två veckor. Då kommer det att handla om bot och inte om smärtlindring. Fru talman! Vi tar ansvar för Sverige.

Jag skulle vilja säga till finansministern att jag inte har fått svar på frågan om vad som finns i TUB:en och om underlaget för att hävda den höga bruttoinvesteringen i näringslivet.
(Applåder)

Anf. 9 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag får gratulera Göran Persson till den slående liknelsen med Sickan. Jag skulle vilja råda Göran Persson att inte ge sig i lag med Sickans gäng. Jag tror att Göran Persson i en regering ihop med Anne Wibble, eller Sickan, skulle få spela Vanhedens roll, dvs. han med de för korta byxorna och de röda strumporna. Som sagt var: Gå inte med i Jönssonligan, Göran Persson!

Finansministern anser att vårt förslag att höja företagsbeskattningen från 28 % till 30 % skulle vara förödande för Bengt Westerbergs bror färghandlaren. Nu är det så att Danmark har en skattesats på 34 % och EU-genomsnittet är nästan 40 %, och såvitt jag vet finns det där en rad färghandlare som ändå får sälja en och annan färgburk. Jag tycker därför att Anne Wibble kan lugna Bengt Westerbergs bror när det gäller våra skatteförslag.

Jag måste passa på att fråga om de starka attackerna gentemot Socialdemokraterna på grund av att de vill höja skatter. Såvitt jag kan räkna på de socialdemokratiska förslagen, med direktavskrivningar och annat, innebär de sammantaget vad gäller företagsbeskattningen, åtminstone kortsiktigt, att Socialdemokraterna vill sänka skatterna för företagen jämfört med rege-

ringens förslag. Är det inte så, Anne Wibble? Det är väl sanningen. Varför lägger ni inte av med den här kampanjen? Det är väl ingen slump att Svenska arbetsgivareföreningen har ställt sig upp och hyllat Göran Persson just nu.

Jag skulle vilja att finansministern i sitt sista inlägg mycket kort svarade på några frågor. Den första gäller kommunernas utveckling. De skall ju spara 35 miljarder fram till 1998. Det här måste man tolka så att kommunernas förbrukning av pengar inte får öka snabbare än konsumentpriserna. Samtidigt hoppas regeringen att befolkningens inkomster totalt skall växa med 4 % per år, uttryckt i fast penningvärde, under resten av 90-talet. De kommunalt anställda måste rimligen få del av den här reala inkomstillväxten, vilket betyder att kommunerna kraftigt måste minska antalet anställda om de inte skall öka sin penningförbrukning.

Men inkomstillväxten betyder totalt sett också att kommunernas skatteinkomster ökar med 4 %, vid oförändrad nivå på skattesatserna. Kommunerna kommer då att få jättelika finansiella överskott.

Kommunerna skall således, enligt regeringens planer, dels skära ned kraftigt på antalet anställda, dels förklara för medborgarna varför man skall bygga upp stora finansiella överskott. Man skall också förklara varför många av dem som kommunerna avskedar skall tvingas leva på statliga medel, arbetslöshetsunderstöd eller arbetsmarknadspolitik. Det här är helt enkelt inte trovärdigt. Bilden förändras naturligtvis om staten drar in överskotten från kommunsektorn. Men det står inte ett ord om detta i Nathalieplanen eller kompletteringspropositionen.

Frågan är alltså: Är min tolkning riktig, att regeringen planerar nya stora indragningar av pengar från kommuner och landsting men att man inte vågar säga det i denna proposition? Vilken poäng är det med att avskeda vårdbiträden och barnomsorgspersonal och låta dem gå rakt ut i arbetslöshet? Vilken samhällsekonomisk poäng är det med att göra det?

Sedan kan man också observera att ränteskillnaden mellan Sverige och Tyskland, som Göran Persson talade om, har uppstått efter det att förhandlingarna med EU var klara och efter det att Socialdemokraterna och de borgerliga partierna hade enats om pensionsöverenskommelsen. Tycker inte Anne Wibble att det här är någonting som är värt att fundera över? Hon tror ju på att marknaden, i alla fall delvis, har rätt. Kan det möjligen finnas något samband, så att marknaden uppfattar det här pensionsförslaget som orimligt samhällsekonomiskt dyrt, och att de dryga EU-avgifterna också bidrar till att höja den svenska räntan? Kan det vara så, finansministern?

Anne Wibble frågar var Göran Persson vill spara i pensionssystemet. Men det nya förslaget, jämfört med nuvarande ATP-system med nuvarande regler, dvs. bibehållet tak, är såvitt jag förstår dyrare. Var vill Anne Wibble spara i det nya pensionssystemet?

Slutligen gäller det frågan om EU-avgifterna. Man har motiverat detta att man inte tar med dem i den långsiktiga kalkylen med att beslut ännu inte har fattats i EU-frågan. Men hur många beslut har fattats när det gäller Nathalieplanen? Det är ju beroende på kommande majoriteter. Det är högst osäkra beslut och majoriteter. Dessutom är det mycket dåligt praktiserat. Det duger alltså inte som argument.

Jag vill till sist fråga finansministern: Hur skall ni som vill säga ja till

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

*Remissdebatt med
anledning av
kompletterings-
propositionen*

svenskt medlemskap i EU plocka fram de mycket dryga pengar som svenska skattebetalare måste hosta upp om Sverige skall bli medlem i den europeiska unionen?

Anf. 10 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag undrar om inte Göran Persson borde ägna sig mindre åt att gå på bio och mera åt att läsa en och annan ekonomisk lärobok. Jag tror att det skulle befrämja både den socialdemokratiska politiken och de ekonomisk-politiska debatterna.

Det huvudsakliga budskapet nu var att Socialdemokraterna skall presentera politik sedan. Jag har hört detta budskap 8–10 gånger förut under den här mandatperioden. Det har aldrig blivit något långsiktigt saneringsprogram, som löser problemet med skuldens ökning, utan det har i bästa fall blivit ett eller annat skattehöjningsförslag.

Jag ägnade rätt mycket tid åt att varna för försöken, som jag misstänker att Socialdemokraterna har i bakfickan, att lösa statsskuldproblemet genom bara höjda avgifter och höjda skatter. Det vore att upprepa 1970-talets misstag, när man höjde arbetsgivaravgifterna med en våldsam hastighet. Det är faktiskt predestinerat att leda till en fullständigt omöjlig situation för löneförhandlingar, till inflation och till permanent arbetslöshet. Det var mycket konstigt att Göran Persson inte hade någon enda kommentar till detta.

Göran Persson ägnade sig i stället åt att klaga på kapitalägare – de är tydligen väldigt illa sedda. Jag konstaterar bara att det behövs en eller annan företagare i Sverige, om vi skall få fram de investeringar och de jobb som är nödvändiga för att vi skall klara det andra stora fördelningsproblemet, nämligen arbetslösheten. Göran Persson har i det sammanhanget inga recept att komma med. Jag hade kanske inte heller väntat mig det.

Den senaste reaktionen från utlandet, som jag har tagit del av, angående de svenska problemen kommer från en engelsk bedömningsfirma. Man har sagt att det finns två stora risker för den framtida svenska ekonomiska utvecklingen. Den ena risken är ett nej till EU-medlemskap vid folkomröstningen. Den andra risken är en socialdemokratisk valseger.

Fru talman! Det viktiga är att klara av saneringen av de offentliga finanserna, att få stopp på statsskuldens ökning utan de arbetsgivaravgiftsökningar eller andra skatteökningar som socialdemokraterna har ägnat sig åt att ta fram förslag om. I stället skall vi bygga vidare på den saneringsplan som riksdagen har antagit och där vi nu föreslår en utökning. Göran Persson försökte att göra sig rolig över att det bara var fråga om en plan. Jag vill då påminna om att under denna mandatperiod har det för att förstärka de offentliga finanserna beslutats om 90 miljarder kronor i minskade utgifter och inkomstförstärkningar – 90 miljarder kronor! Därtill finns planenligt ett stort antal miljarder i den Nathalieplan som jag förväntar mig att riksdagen kommer att ställa sig bakom.

Fru talman! Jag vill också något kommentera Harriet Collianders anförande. Jag håller med henne på en enda punkt, nämligen att med Ny demokratisk ekonomisk politik är 4 % tillväxt under en följd av år en utopi. Det är alldeles självklart. Jag fick en lista för inte så länge sedan över några av de beslut där Ny demokrati under de senaste veckorna har varit med och

bildat majoritet i riksdagen. Det gäller mera pengar till Riksteatern och till diverse andra kulturanslag – säkert mycket angelägna, men det innebär att man har röstat för mera pengar – mera pengar till nytt varvsstöd, mera pengar till tekniska attachéer, mera pengar för att återupprätta ett bostadsdepartement – följden blir antagligen en faslig massa byråkrati – mera pengar till geologisk undersökningsverksamhet och en lång rad andra saker. När det sedan verkligen gäller, då röstar Harriet Collianders nydemokrater för mera offentliga utgifter och mera byråkrati. Det är inte så väldigt bra.

Johan Lönnroth ställde en fråga om ifall det inte var så, att socialdemokraternas skattepolitik innebar sänkningar, framför allt när det gällde investeringsavdrag. Jag kan berätta någonting för Johan Lönnroth, som kanske är en nyhet för Vänsterpartiet. Företagens investeringar avgörs faktiskt inte på grundval av tillfälliga skattelättnader hit eller dit. Det kan vara nog så önskvärt i vissa fall, men företagens investeringar avgörs av ett långsiktigt stabilt företagsklimat. Det finns en lång rad undersökningar som visar att företagen nu – i motsats till för några år sedan och verkligen i motsats till 80-talet med den socialdemokratiska politiken – har ett mycket starkt förtroende för företagsklimatet i Sverige. Företagen vill producera här, de investerar här och därmed skapar de också jobb här. Det är den politiken tillsammans med skuldsanering som det måste byggas vidare på för att man skall kunna ta vara på den mycket goda chans som Sverige nu har att återupprätta Sverige som en stark företagar- och industrination med många nya jobb och med en stabil bas för de trygghetssystem som medborgarna har rätt att förvänta sig. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

Proposition 1993/94:150 hänvisades till finansutskottet.

4 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 28 april

Anf. 11 TALMANNEN:

Vid frågestunden torsdagen den 28 april kl. 14.30 kommer följande statsråd att närvara:

Statsminister Carl Bildt, kulturminister Birgit Friggebo, arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund, finansminister Anne Wibble och kommunikationsminister Mats Odell.

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Svar på frågor

Anf. 12 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Patrik Norinder har frågat mig vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av en skrivelse från Grossistförbundet Svensk Handel m.fl. om Kretsloppsdelegationens regeringsuppdrag om PVC.

I enlighet med vad som föreslagits i regeringens kretsloppsproposition (prop. 1992/93:180) – som riksdagen godkände förra våren – har Kretsloppsdelegationen fått i uppdrag att utarbeta en plan för att undvika miljöpåverkan från polyvinylklorid (PVC) och andra klorerade plaster. Enligt uppdraget bör överläggningar ske med berörda intressenter, bl.a. berörda myndigheter och branscher. Kretsloppsdelegationen skall redovisa sitt uppdrag till regeringen senast den 1 juni 1994.

Som brukligt är kommer ärendet sedan att beredas inom regeringskansliet innan beslut fattas av regeringen. Detta innebär bl.a. att Kretsloppsdelegationens förslag kommer att skickas på remiss till berörda instanser. Grossistförbundet kommer härvid att beredas tillfälle att inkomma med remissyttrande.

I detta sammanhang vill jag också med anledning av skrivelsen från Grossistförbundet Svensk Handel m.fl. nämna att branschorganisationerna har inbjudits till överläggningar med företrädare för departementet under juni månad, dvs. efter det att Kretsloppsdelegationen redovisat sitt uppdrag till regeringen.

Anf. 13 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Jag tackar så mycket för det svaret. Miljöministern säger i slutet av svaret att man har berett Grossistförbundet Svensk Handel tillträde till departementet under juni månad. Den 1 juni redovisar delegationen sitt uppdrag. Den 13 juni har industrin fått företräde.

Den skrivelse som överskickades från Industrieförbundet, branschhandeln och plastförbunden gällde bl.a. en del av uppdraget. Det var den frågan som man ville diskutera med regeringen. Man har t.o.m. fått en uppmaning av Kretsloppsdelegationen att ta kontakt med regeringen angående uppdraget. Det kan då verka litet underligt att man får företräde hos regeringen efter att man har lämnat ifrån sig uppdraget.

Anledningen till denna skrivelse är en oro från industrin när det gäller hanteringen av ärendet. Man har inte fått ta del av några anteckningar, inte ens från de sammanträden där man själv har deltagit. Man har alltså inte kunnat se om det har förekommit några felaktigheter som hade kunnat rättas till. Man har inte heller kunnat bemöta några argument.

Jag vill höra med miljöministern om han anser att det skall gå till så här i Kretsloppsdelegationen.

Anf. 14 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker nog att den här kritiken är något märklig. Jag har därför begärt in fullständig redovisning från Kretsloppsdelegationens kansli

av de kontakter som har skett, och jag har också fått en sådan redogörelse. Jag har ingen anledning att ifrågasätta korrektheten i denna redogörelse.

Av redogörelsen framgår att när det gäller kontakterna med berörda företag och branscher har det förekommit fyra samråd samt ytterligare två samråd med Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och miljöorganisationen Greenpeace. Plastförbundet, PKL, Grossistförbundet och Kemikontoret har erbjudits komma med förslag om de företag som skall inbjudas till samråden. Dessa förslag har sedan utgjort underlag för delegationens inbjudningar.

Totalt har nästan 40 företag och branschorganisationer deltagit i ett eller flera samråd. Jag kan fortsätta så här: Det var samråd den 20 januari, den 25 januari, den 28 mars och den 30 mars. Deltagare var bl.a. Plastförbundet, Grossistförbundet, PKL och Jernkontoret tillsammans med 13 företag. Så nog har Grossistförbundet funnits med i samråden. Men det är helt rimligt att uppläggningsen av uppdraget, som ju slutligt avgörs av regeringen, sker i departementet. Uppdraget i sina huvuddrag har förankrats här i riksdagen. Både Patrik Norinder och jag vet att det är en konflikt kring vilka plaster som skall omfattas, hur farliga de är etc.

Anf. 15 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Det är riktigt att företrädare för Plastförbundet, vilket frågan gäller, har träffat Kretsloppsdelegationen vid två tillfällen. Då skall man betänka att bara en delegat från Kretsloppsdelegationen varit närvarande. Sedan har det varit tjänstemän och ordföranden. De andra har inte fått någon information, och det har inte gjorts några anteckningar som man hade kunnat ta del av.

Av övriga intressenter har enligt miljöministern Greenpeace, Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen deltagit. Det stämmer. Men det är också något märkligt. Vid mötet gjorde Greenpeaces representant anteckningar, som branschförbunden inte fått ta del av. I Österrike har Greenpeace ålagts att stoppa sin kampanj mot PVC på grund av dess osaklighet. Kan jag få någon kommentar från miljöministern?

Anf. 16 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag utgår från att Greenpeace förde anteckningar för egen del. Jag har de anteckningar som är Kretsloppsdelegationens. De kallas för minnesanteckningar. De finns tillgängliga, och där kan man läsa vad alla som ingår i delegationen, dvs. de olika bransch- och företagsföreträdarna, har framfört i huvudsak. Därefter är det naturligtvis delegationens ledamöters egen sak att se till att det är hög närvaro.

I fråga om uppdrag kan jag säga att uppdraget inte är slutligt. Det uppdrag som ges skall därefter prövas. Där kommer remissinstanserna in i bilden. Då har naturligtvis alla berörda parter möjlighet att anlägga sina synpunkter. Men jag skulle vilja varna för att föra debatten som om det handlade om något slags korporativism, där man enbart skall gå efter intressena.

Anf. 17 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Branschen uppfattar att det är felaktigheter i uppdraget. Det var detta man ville diskutera med miljöministern. Jag vet inte om miljömi-

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

Svar på frågor

nistern är beredd att ta emot tidigare än den 1 juni. Men den frågan kanske kan få sin lösning så att branschen får föra fram sina åsikter.

Man har från branschen sagt att man inte fått ta del av några anteckningar. Det är oroväckande för framtiden om Kretsloppsdelegationen kommer att fortsätta att arbeta på det här viset. Jag väddar till miljöministern att se över rutinerna och försöka få en bättre dialog med industrin och branscherna. Det är där själva arbetet skall utföras. Får man en konflikt på tidigt stadium är jag mycket oroad för hur arbetet i Kretsloppsdelegationen kommer att fortskrida.

Anf. 18 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Till sist vill jag bara konstatera att det vi hanterar är en fråga som redan från början har varit konfliktfylld. Det är naturligtvis inte så enkelt alla gånger att mildra konflikten under resans lopp.

Det har funnits en mycket bred kontaktyta och stor villighet från Kretsloppsdelegationens sida att lyssna på företag och branschorganisationer. Självklart finns samma vilja från min sida.

Minnesanteckningar finns. Jag har inte kontrollerat i vilken utsträckning de har vidarebefordrats till berörda representanter. Men självklart har inte delegationen möten med företag och branschorganisationer utan att fånga in vad de tycker och föra det vidare i arbetet. Jag utgår från att man skall kunna göra det, med den uppläggning som finns och den remissbehandling som kommer att ske. Jag är naturligtvis beredd att också själv lyssna på de berörda.

Anf. 19 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaren. Jag vill bara påpeka att man från branschen bjudit in delegationen eftersom det var så dålig närvaro vid tidigare möten. Man ville föra en diskussion, men delegationen har inte kommit till mötena.

Jag vill också understryka allvaret i det här. Den skrift som miljöministern har fått är undertecknad av Grossistförbundet Svensk Handel, Industriförbundet, Kemikontoret, Plast- och kemikalieleverantörers förening, Svensk industriförening, Föreningen Sveriges plastfabrikanter och Sveriges plastförbund. Jag hoppas att arbetet i Kretsloppsdelegationen framöver kommer att bedrivas på ett mer öppet sätt och i bättre samarbete med industrin.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:463 om friköp av historiska arrenden

Anf. 20 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Bengt Silfverstrand har frågat mig om en proposition om friköpslag kommer att föreligga i sådan tid att frågan hinner behandlas av riksdagen.

I ett tidigare frågesvar har jag här i kammaren sagt att en proposition som behandlar Arrendekommitténs förslag rörande bl.a. den s.k. friköpslagen

skulle avlämnas under vårriksdagen. Vissa av de lagtekniska och andra frågor som uppkommit under ärendets beredning inom Justitiedepartementet har emellertid visat sig svåra att bemästra. Frågorna måste givetvis, på sedvanligt sätt, gås igenom med stor omsorg. Siktet är emellertid, liksom tidigare, inställt på att propositionen skall avlämnas i sådan tid att den kan behandlas av höstriksdagen.

Prot. 1993/94:96

26 april 1994

Svar på frågor

Anf. 21 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på frågan. Det är djupt beklagligt att frågan om friköp av historiska arrenden fortsätter att dras i långbänk, en långbänk där man med bred marginal överträffar den tidigare borgerliga regeringen Fälldins insatser på området.

Riksdagen har klart och entydigt beställt en lag från regeringen, med innebörden att arrendatorer av s.k. historiska arrenden skall kunna friköpa den egendom de i praktiken förfogat över i generationer. Det skedde för fyra och ett halvt år sedan. En arrendekommitté har också enhälligt redovisat ett förslag till friköpslag. Förslaget ligger på statsrådet Lauréns skrivbord sedan oktober 1991. Regeringen har alltså haft två och ett halvt år på sig att verkställa riksdagens tidigare fattade beslut – om den politiska viljan hade funnits. Men finns denna politiska vilja? Där måste man naturligtvis hysa mycket allvarliga tvivel.

Samtidigt som regeringen fortsätter att förhålla frågan kräver Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges jordägareförbund, båda mäktiga företrädare för landets markägare, att regeringen skall riva upp riksdagsbeslutet om friköpslag.

Stora och penningstarka intresseorganisationer – särintressen som regeringen brukar kalla sådana – förmenar en liten grupp arrendatorer, som generationer levt i rättsosäkerhet, rätten att få friköpa sina gårdar. På vilken sida står regeringen? Har inte statsrådet förståelse för den oro och besvikelse som finns hos berörda arrendatorer?

Först har regeringen sagt att frågan skall läggas fram för riksdagen i mitten av våren. Det sade statsrådet Laurén när jag frågade förra gången i januari. Nu står det i svaret att siktet är inställt på att en proposition skall läggas fram så att frågan kan behandlas av höstriksdagen. Vad är det nu som gäller, fru statsråd? Är det vårriksdagen som tidigare sagts eller höstriksdagen?

Anf. 22 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Jag sade i mitt frågesvar den 11 januari att jag skulle tro att en proposition kan läggas fram i mitten på våren. Jag avslutade med att säga att det skulle läggas fram ett förslag under vårriksdagen. Det innebär naturligtvis att jag inte har utlovat mer än att frågan skall behandlas under höstriksdagen.

Min målsättning är fortfarande att en proposition skall kunna avlämnas under vårriksdagen. Men med hänsyn till de komplikationer av rättsteknisk natur som vi har mött under arbetet med frågan – olika lagtekniska problem som har visat sig ganska svåra att komma till rätta med – vågar jag alltså i nuläget inte utlova mer än vad jag har sagt i frågesvaret.

Anf. 23 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Det är faktiskt ganska upprörande, fru statsråd. De lagtekniska problem som man understryker har man haft två och ett halvt år på sig att lösa. Dessutom har man i det här fallet haft en utomordentligt kompetent juridisk församling till sin hjälp, som för första gången sedan den här frågan i över hundra år blöts och stöts blivit enig om ett lagförslag.

Jag förstår om en regering har synpunkter på ett sådant lagförslag, kanske vill begränsa det eller förändra det på något sätt. Men det kan uppenbarligen inte vara några lagtekniska komplikationer det handlar om, utan det måste vara andra bevekelsegrunder. Det förstår man om man läser lagförslaget. Jag skulle vilja be statsrådet precisera vari de lagtekniska komplikationerna består.

Tidigare lämnades det ganska klara beskedet att en proposition skall läggas fram. Men nu är det bara siktet som är inställt; det är rätt märkligt. Man undrar då hur det siktet är inställt, eftersom man inte träffat måltavlan på två och ett halvt år.

Anf. 24 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Jag lämnar gärna exempel på några av de svårigheter som vi mött. De har framför allt samband med frågan om skyddet för arrendatorers investeringar på arrendestället.

Som exempel kan jag nämna avgränsningen av lagens tillämpningsområde och förutsättningarna för att tillstånd till investering skall kunna ges av arrendenämnderna. En fråga som visat sig besvärligare än vad åtminstone jag trodde är kommitténs förslag om att jordägarna skall åläggas en absolut inlösensskyldighet när arrendeförhållandet upphör.

Jag svarade på Bengt Silfverstrands fråga den 11 januari, och nu svarar jag igen. Jag kan förstå att Bengt Silfverstrand med detta frågande vill hålla frågan vid liv. Men jag försäkrar Bengt Silfverstrand att det inte behövs. Frågan förhållas nämligen inte utan är vid liv, och vi arbetar aktivt för att lösa de komplicerade frågor som uppkommit i sammanhanget.

Anf. 25 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Om frågan är vid liv, fru statsråd, och den har behandlats av Justitiedepartementet i hela två och ett halvt år, måste det vara en respirator, en konstgjord andning, som regeringen själv håller denna fråga vid liv med.

Situationen är nämligen mycket allvarlig för de människor som är berörda. Jag tror inte att statsrådet är omedveten om deras situation. Jag vet också att flera av dem varit i kontakt med departementet. Dessa människor är djupt bekymrade. De utgörs till en del av äldre människor som i decennier har längtat efter att få denna fråga löst. Vad skall de tro när de i januari månad får besked om att en lag skall aktualiseras under vårriksdagen? Nu läggs möjligen ett förslag fram under vårriksdagen, men inte i sådan tid att det kan behandlas av vårriksdagen. Därmed skjuts ju ärendet upp till höstriksdagen. Kan det möjligen bero på att statsrådet egentligen säger: Gånge denna kalk ifrån oss?

Anf. 26 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Så är det inte alls. Jag har faktiskt inte inte utlovat något som jag gått ifrån. Det jag den 11 januari sade var att en proposition skulle läggas fram under vårriksdagen. Det innebär att den inte kan behandlas förrän under höstriksdagen. Det är vad jag fortfarande står fast vid.

Prot. 1993/94:96

26 april 1994

Svar på frågor

Anf. 27 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Vi borde kunna vara överens om en sak, fru statsråd, nämligen hur de människor som berörs av dessa problem uppfattar saken. De har naturligtvis entydigt, även om de hyst ett och annat tvivel beroende på vad som skett i det förflutna, utgått från att riksdagen skall hinna fatta beslut i frågan före sommaruppehållet, detta med ledning av det som regeringen i sitt svar den 11 januari uttryckte med preciseringen "under mitten av våren". Icke desto mindre finns det också motioner i ärendet som skulle behandlas i anslutning till propositionen. Det innebär att regeringen fritar sig från ansvaret att lösa denna fråga, eftersom man rimligen måste leva i viss osäkerhet om vad som händer efter den 18 september.

Anf. 28 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Herr talman! Vi fritar oss inte alls från ansvaret. Tvärtom tar vi på oss ansvaret att till riksdagen lämna ett genomarbetat förslag. Det tror jag gagnar alla dem som är intresserade av denna sak bäst, Bengt Silfverstrand.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1993/94:453 och 456 om Bosnien-Hercegovina m.m.

Anf. 29 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Lennart Rohdin har ställt två frågor till mig om Bosnien-Hercegovina. I den första frågar han om regeringen stöder en fredsplan som bygger på en styckning av republiken Bosnien-Hercegovina. I den andra undrar han, varför den svenska regeringen inte verkar för att FN med ultimatum som det utfärdades efter blodbadet i Sarajevo får till stånd ett omedelbart slut på den väpnade aggressionen mot Gorazde och de andra FN-skyddade zonerna. Jag har för avsikt att besvara dessa båda frågor i ett sammanhang.

Sverige stöder FN:s och EU:s strävan att genom en förhandlingslösning få ett slut på det utdragna och grymma kriget i Bosnien-Hercegovina. Grundläggande för det internationella samfundets sökande efter en lösning på konflikten har varit att bibehålla Bosnien-Hercegovinas mångkulturella karaktär och integritet som statsbildning. Alla ansträngningar att nå en lösning har dock hittills misslyckats – inte minst på grund av den bosnisk-serbiska sidans dubbelspel och brott mot ingångna överenskommelser.

Sverige har konsekvent yrkat på en bestämd hållning från FN:s säkerhetsråd och ett beslutsamt uppträdande från Unprofor. Vi har sålunda så sent som i förra veckan inför FN:s säkerhetsråd uttalat vårt stöd för flyginsatser

för att trygga situationen i de s.k. fredade områdena och därigenom förbättra skyddet för såväl FN-personal som civilbefolkning. Givetvis måste också sådana insatser utformas som ett led i en sammanhängande strategi och som ett stöd för den politiska förhandlingsprocessen, dvs. insatserna bör även leda till större serbisk vilja att kompromissa vid förhandlingsbordet.

Det måste vara vår bestämda förhoppning att NATO:s senaste ultimatum, på FN:s begäran, rörande Gorazde och fyra andra fredade områden äntligen innebär ett stopp för den serbiska aggressionen i Bosnien som helhet.

För att upprätthålla trycket på serberna måste FN:s ekonomiska sanktioner bibehållas till dess en accepterad fredsplan börjat implementeras. En diskussion om ett tidigt lyftande av sanktionerna riskerar att sända fel signal till Belgrad. Sanktionerna är det internationella samfundets långsiktigt mest effektiva instrument, och serberna måste förstå att dessa ej kommer att lyftas i förtid.

Sverige bidrar med en stor insats i Unprofor i Bosnien. Den är nu på väg att utökas. Sverige har upprepade gånger förklarat att det behövs mer marktrupp i Bosnien. Unprofors personella resurser för att bl.a. kunna skydda de fredade områdena är otillräckliga. Sverige har yrkat på att säkerhetsrådet tillstyrker generalsekreterarens ursprungliga önskemål om ytterligare ca 8 500 man till Bosnien. På grund av amerikanskt motstånd togs tidigare i april endast beslut om 3 500 man. Detta måste nu snarast rättas till, så att ett fredat område som Gorazde inte i praktiken lämnas oskyddat.

Sverige välkomnar det förstärkta amerikanska och ryska engagemanget för en fredsuppgörelse. Hittills har dock dessa ansträngningar inte varit helt koordinerade vare sig sinsemellan eller i förhållandet till FN och EU. De senaste dagarnas utveckling visar med all tydlighet att samordnade ansträngningar är nödvändiga för att en lösning skall kunna uppnås. Det är därför glädjande att en bättre internationell samordning inlemts genom mötet den 25 april i London, då en kontaktgrupp bildades med höga företrädare för USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike samt FN och EU. Gruppens första möte äger rum i dag.

Det bosniska kriget har lett till en humanitär katastrof. Sveriges vilja att bistå även i det aktuella läget förblir oförminskad, och vårt bistånd är mycket omfattande.

Vi undersöker nu hur vi på bästa sätt skall kunna bidra till återuppbyggnaden av Bosnien-Hercegovina den dag då detta fasansfulla krig – förhoppningsvis snart – nått sitt slut. Vår strävan är att tidigt vara beredda att bilateralt och i internationell regi snarast möjligt söka inleda en normalisering av livet i Bosnien-Hercegovina. Det är väl också endast via denna väg vi kan hoppas bidra till att på sikt dämpa motsättningarna mellan de olika folkgrupperna i Bosnien-Hercegovina. Stödet till återuppbyggnad kommer att bli ett nödvändigt inslag i ansträngningarna att bevara ett mångkulturellt Bosnien.

Anf. 30 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Det är inte alltid som jag får svar på mina frågor om kriget i Bosnien även när utrikesministern är i riksdagen. Vis av erfarenheten konstaterar jag att utrikesministern väljer att besvara två stora frågor tillsammans, vilket är litet

märkligt eftersom de båda frågorna väl skulle kunna besvaras var för sig. Det riskerar också att minska utrymmet för debatten.

Jag tycker att det är viktigt att påpeka att erfarenheterna de senaste månaderna visar att den rädsla och feghet som regeringskanslierna i Europa har haft inför det folk mord som pågår i Bosnien inte har haft någon förankring i verkligheten. Trots att över 200 000 människor har mördats i Bosnien och 3 miljoner har drivits på flykt, var det först när det riktades en granatattack mot Sarajevos marknadstorg inför världens TV-kameror som FN och de europeiska staterna var tvungna att ingripa och ställa ultimatum – förmodligen för att lugna TV-tittarna.

Många observatörer har på plats hävdade att de serbiska angriparna förstärkt maktpråk när det är allvar. Det har också visat sig gälla. Den linjen har inte upprätthållits, utan serberna har inbjudits att sätta i gång motsvarande bombardemang av Gorazde. Detta har fått pågå alldeles för länge. Nu ger de offer som har kommit ut ur staden besked om vad som har skett under dessa veckor. Återigen blev det så att när det som skedde inför världens TV-kameror blev olidligt för TV-tittarna, blev man tvungen att ingripa. Serberna drog sig omedelbart tillbaka.

Utrikesministern säger att det som sker i Bosnien är en humanitär katastrof. Ja, men det är också en politisk och folkrättslig katastrof att detta tillåts ske.

Anf. 31 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag vill hålla med Lennart Rohdin om att det blev en betydande framgång efter det att NATO och FN ställde ultimatum i samband med massakern i Sarajevo. Ett visst mått av ljus uppenbarade sig i mörkret. Därefter blev det en förnyad vacklan och felaktiga signaler. Framför allt gäller det de olyckliga beslut som fattades i FN:s säkerhetsråd, vilket så fort det kom till Sveriges kännedom ledde till att Sverige agerade i diverse huvudständer. Det kan även ha varit fråga om en del övriga signaler. Detta bidrog säkerst till den mycket fasansfulla utvecklingen i och omkring Gorazde.

Jag vill gärna understryka att svensk politik har varit konsekvent i så måtto att vi har krävt mer trupp till Bosnien. Det har vi gjort under en lång tid. Jag tror att Lennart Rohdin är medveten om att Sverige, tillsammans med Frankrike, är en av de två länder som ställde upp när det första beslutet om skyddade zoner fattades. Vi har hävdade ett mera bestämt uppträdande från FN:s sida. Vi har sagt att "close air support" måste genomföras. Vi jobbar med sanktionsfrågan. Det finns en konsekvens i det sätt Sverige försöker bidra till att få stopp på hemskheterna i Bosnien.

Anf. 32 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag vill inte på något sätt bestrida att det finns en konsekvens i den svenska utrikespolitiken när det gäller Bosnien. Det finns också en konsekvens i hur de europeiska stormakterna agerar. Det är inte nödvändigtvis till deras fördel.

Det är riktigt att Sverige bidrar med och hävdar vissa synpunkter när det gäller FN-trupper. Men vi har också konsekvent avstått från att gå i bräsch och kräva de ingripanden som FN-stadgan enligt artikel 42 föreskriver att

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

Svar på frågor

det går att göra när folkrätten åsidosätts. Det har inte framkommit något sådant från den svenska regeringen. Vi har varit konsekventa när det gäller att upprätthålla inställningen att vapenembargot skall fortsätta att gälla – som enbart straffar Bosnien.

Utrikesministerns svar om styckningen av Bosnien är enbart semantik. I går förklarade utrikesministrarna Hurd och Christopher att för att det skall bli en fred måste naturligtvis serberna ge tillbaka åtminstone några områden som de har erövrat under detta krig. Det är väl en bekräftelse så god som någon att man godkänner att gränser får ändras helt i strid med ESK och Helsingfordsdokumentet – som därmed har kollapsat folkrättsligt.

Anf. 33 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag håller inte med Lennart Rohdin i denna fråga. Det finns en strävan i alla de fredsplaner som har lagts fram att Bosnien-Hercegovina skall hållas samman som en enhet. Det finns diskussioner om kantonala uppdelningar. Vi har Washingtonöverenskommelsen. Hur skall de bosniska serberna fogas in i denna? Den arbetsgrupp som nu har inrättats skall arbeta för att samordna fredsansträngningarna. Det är oerhört väsentligt. Arbetsgruppen skall bl.a. diskutera hur kartan skall se ut.

Jag uppfattar att det även i dag finns en strävan att Bosnien-Hercegovina skall hållas samman. Men självklart förstår alla att detta är en oerhört komplicerad fråga att hantera efter detta fasansfulla krig.

Anf. 34 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Givetvis är det så.

Men omvärlden har givit en lång rad signaler till de stridande, framför allt de serbiska och tidigare även de kroatiska angriparna, att trots uppenbara övergrepp mot den folkrättsligt erkända staten Bosnien-Hercegovina skall båda parter tvingas till förhandlingar. Båda parter måste vara beredda att kompromissa. Aggressorn har genom att påbörja ett folkmord tvingat fram en situation där förhandlingarna kan ge honom en del av det han önskar. Detta står i strid mot folkrätten och mot alla de resolutioner som har antagits under denna tid. Det är uppenbarligen bara fråga om papper som skall verka lugnande. Det har gjorts klart för parterna, inte minst den bosniska regeringen, att de skall komma till förhandlingsbordet och vara kompromissviliga. Detta är en folkrättslig kollaps och en kollaps för Helsingfordsdokumentet och därmed för vår utrikespolitik.

Anf. 35 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Om Lennart Rohdin inte stöder en förhandlingslösning, hur menar Lennart Rohdin att det skall bli ett slut på det fasansfulla kriget?

Anf. 36 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! I och för sig är det väl inte jag som skall svara. Men jag tar gärna tillfället i akt.

Det finns genom ESK och i Helsingfordsdokumentet klart fastlagda principer för vad som skall gälla. Fram till det att det kalla kriget upphörde och Berlinmuren föll var det givet för alla att folkrättsligt erkända gränser i

Europa icke fick ändras med våld. Efter murens fall är man tydligen inte förmögen att upprätthålla de principerna.

Det finns klart uttalade principer i FN-stadgan om att man skall ingripa med de militära medel som är nödvändiga när freden hotas och, som i det här fallet, folkrätten angrips.

Vi har hittills sett att de få gånger som omvärlden, dvs. FN, har satt hårt mot hårt och hotat med att sätta in de militära medel som krävs har varit tillräckliga. Det är entydiga erfarenheter från vad som har hänt hittills. Därför anser jag att omvärlden, även Sverige, under de gångna två åren borde ha drivit denna linje betydligt hårdare.

Anf. 37 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tror att det som nu är på väg att ske är oerhört väsentligt. Förenta staterna, Ryssland, Europeiska unionen och FN samordnar sina fredsansattningar. Det är helt nödvändigt. Sarajevomodellen måste tillämpas, och det måste mer marktrupp till Bosnien.

Det är också vår erfarenhet att där FN-styrkorna står starka, där det finns många FN-soldater, där sker inte det som har skett i Gorazde. Här har det internationella samfundet möjligheter att agera.

Jag tror också att sanktionspolitiken gentemot Serbien och Montenegro måste upprätthållas. Det är ett sätt att försöka få vapnen att tystna i Bosnien.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:454 om Greklands blockad mot Makedonien

Anf. 38 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lennart Rohdin har frågat mig på vilket sätt Sverige har protesterat mot den grekiska blockaden mot Makedonien och förklarat det oacceptabla i att ytterligare öka spänningarna på Balkan.

Fru talman! Den 7 april förra året upptogs "den före detta jugoslaviska republiken Makedonien" som medlem i FN. I resolutionen anges särskilt att namnet är provisoriskt i avvaktan på att FN:s medling skall bilägga namntvisten med Grekland.

Sverige röstade för Makedoniens inval i FN och har därmed erkänt landet. Vi har sedermera upprättat diplomatiska förbindelser och utnämnt en ambassadör i Skopje. Vi har även stött Makedoniens ansökan om att upptas som fullvärdig medlem i ESK. Grekland har dock blockerat ett sådant beslut, vilket rönt stark kritik från en överväldigande majoritet av ESK:s medlemsstater.

Grekland har motiverat sin inställning med de starka reaktioner som väckts i Grekland av att ett annat land använder namnet Makedonien. Grekland anser att namnet Makedonien är en omistlig del av grekisk historia. Om ett annat land använder detta namn indikerar detta, enligt grekisk uppfattning, territoriella anspråk på Grekland. Regeringen i Skopje å sin sida har

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

Svar på frågor

försäkrat att staten Makedonien inte har några sådana anspråk på andra länder.

Sverige tar dock inte ställning i namnfrågan utan vill att tvisten skall lösas på ett sätt som bäst bidrar till stabiliteten i regionen. Man kan här konstatera att båda länder är ömsesidigt beroende av varandra och har synnerligen goda skäl att i eget intresse finna en lösning. Sverige har inte agerat på egen hand i tvisten utan givit sitt stöd till de ansträngningar som görs av FN och EU och indirekt av ESK.

Den grekiska handelsblockaden bidrar naturligtvis inte till att förbättra förhandlingsklimatet eller till att föra tvisten närmare en lösning. Den internationella kritiken är också hård mot Grekland inte minst från de andra medlemsländerna inom EU. EU-kommissionen har funnit att det grekiska embargot strider mot reglerna för den gemensamma handelspolitiken och anmält detta till EU-domstolen.

Sverige har aktivt verkat för att stärka den regionala stabiliteten. Jag kan här nämna vårt deltagande med svensk trupp i Unprofor i Makedonien och att ESK under Sveriges ordförandeår etablerade en konfliktförebyggande mission i Skopje. Sverige har också givit ett finansiellt stöd som bidragit till att möjliggöra för Världsbanken och IMF att ge lån till landet. Dessutom har Sverige varit drivande bakom de internationella ansträngningarna för att minska Makedoniens beroende av transportvägar genom Serbien-Montenegro och Grekland.

Anf. 39 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är ett intressant svar och en intressant redogörelse för hur omvärlden har reagerat på den grekiska aggressionen mot Republiken Makedonien. Min fråga till utrikesministern var på vilket sätt Sverige har protesterat mot denna grekiska aggression, och det har inte framkommit av detta svar, där man har relaterat hur omvärlden har reagerat.

Som jag ser det är detta en direkt parallell till det som sker i kriget i Bosnien. Vi har en stat, Republiken Makedonien, som har erkänts av omvärlden, med tvekan – inte på grund av principiella betänkligheter utan därför att man har haft problem framför allt inom EU med Grekland, som är medlem i EU och som har utsatt EU för en rejäl utpressning. Vad det handlar om är att Grekland sätter sig över de regler som gäller för umgänget mellan stater i världen och i Europa och utsätter Makedonien för en regelrätt strypningsaktion.

Vi vet att Makedonien har stora minoritetsproblem och är det land som har utsatts hårdast av effekten av de sanktioner som har riktats mot Serbien med anledning av kriget i Bosnien och att detta naturligtvis bidrar till att göra Makedonien till en krutdurk, som det har varit historiskt i många sammanhang.

Jag tycker att det var på sin plats att Sverige avgav en kraftfull protest mot det grekiska agerandet. I stället hänvisar man till vad som sägs inom EU. Jag kan förstå att Sverige är angeläget om att inte störa relationerna till EU med tanke på de medlemskapsförhandlingar som för närvarande förs, men nu när EU t.o.m. har dragit Grekland inför EU-domstolen borde det väl

vara möjligt för Sverige att säga någonting. Grekland är inte ordförandeland mer än till halvårsskiftet, och det är därför inte så stora risker förenade med att hävda folkrättsliga principer även i detta fall.

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

Svar på frågor

Anf. 40 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tror att det har redovisats att svenskt agerande i förhållande till Makedonien rörer uppskattning också i Makedonien. Jag tror att vi på detta sätt ger Makedonien ett praktiskt, konstruktivt och konkret stöd. Vi verkar för att stärka den regionala stabiliteten, och vi hjälper landet med ett finansiellt stöd som är mycket betydelsefullt. ESK-missionen finns på platsen och är mycket verksam vad gäller sanktionsövervakningen.

Vid sidan av detta stöder vi FN:s medlingsansträngningar att söka bilägga dessa svåra och emotionellt och historiskt laddade frågor mellan Makedonien och Grekland. Jag tror att det är det absolut bästa sättet att försöka bidra till en lösning i denna fråga.

Anf. 41 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag är övertygad om att man i Makedonien – jag har själv varit där – liksom i Bosnien är tacksam för de insatser som Sverige gör både när det gäller Unprofor-soldater och när det gäller ekonomiskt och humanitärt stöd i den prekära situation som man befinner sig i. Men den tacksamheten gäller naturligtvis inte det faktum att omvärlden inklusive Sverige fullständigt har avstått från att agera i den avgörande frågan, nämligen den utpressning som Makedonien är utsatt för från grekisk sida.

Precis som i Bosnien visar det sig att aggression lönar sig. Nu åker amerikanska och andra fredsförhandlare i skytteltrafik mellan Athen och Skopje och talar om även för regeringen i Skopje att man måste vara kompromissberedd. Man måste komma till förhandlingsbordet. Båda parter måste göra upp. Alltså: Återigen visar det sig att när den aggressiva parten sätter den andra under press, viker sig det internationella samfundet och säger även till offret: Ni måste vara kompromissvilliga!

Anf. 42 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det är inte så att det internationella samfundet inte agerar. Lennart Rohdin gav nyss ett exempel på att det internationella samfundet verkligen gör det. Dessutom har EU dragit Grekland inför EU-domstolen. FN:s medlingsansträngningar är mycket viktiga.

Sedan förstår jag inte riktigt att Lennart Rohdin i alla sammanhang är mot kompromisser. Vi vet själva att det är mycket viktigt att kunna nå kompromisser och uppgörelser för att nå fredliga lösningar. Det gäller både i en demokrati och i alla sammanhang.

Anf. 43 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! När det gäller omvärldens agerande vet vi att det kommer att dröja år innan den anmälan som EU-kommissionen har gjort till EU-domstolen slutbehandlas. Det blir naturligtvis ett principiellt intressant ställningstagande från EU-domstolen, men vi vet inte om Makedonien finns kvar som statsbildning när det domslutet kommer.

Beträffande kompromisser vill jag säga följande. Visst skall det förekomma kompromisser, men om någon utsätts för aggression, skall då vår första reaktion vara att offret måste vara med om att kompromissa, eftersom någon vill ha något som det har?

Jag vill bara säga att det inte är en alldeles orealistisk parallell att en minoritetsgrupp i något av våra östra grannländer skulle kunna vända sig till en betydligt mera aggressiv ledning för en stormakt i öster och be den ingripa. Kommer vi då att säga till våra baltiska broderfolk på andra sidan Östersjön: Ni måste vara litet kompromissvilliga!

Anf. 44 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lennart Rohdins frågor påminner litet grand om spörsmålet "Har du slutat att slå din fru?" Jag vill utan att ge mig in i dessa historiskt laddade frågeställningar ändå säga att det finns de som säger att man kan diskutera den f.d. jugoslaviska republiken Makedoniens val av symbol i sin flagga osv. Det finns känsliga och besvärliga frågor, och det är väl just om sådana som man bör kunna diskutera.

Anf. 45 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jo, men det är ju därför som vi har folkrättsliga principer. Serbiska nationalister anser att de har rimliga historiska och andra skäl att ha synpunkter och anspråk i det forna Jugoslavien. Ryska nationalister anser att de har rimliga anspråk att ställa, av historiska och andra skäl, i Baltikum. Greker, serber och bulgarer anser att de har rimliga historiska anspråk att ställa när det gäller Makedonien. Men folkrätten, Helsingforsdokumentet, handlar om regler för samlevnad som inte får brytas. Det är vår skyldighet att upprätthålla dem, inte att tala om för offret att det måste visa litet beredvillighet till kompromisser.

Anf. 46 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Folkrätten och Helsingforsöverenskommelsen pekar på att tvistiga frågor skall lösas med fredliga medel. Detta är en mycket viktig princip. Bl.a. därför är det väsentligt med FN:s medlingsinsatser mellan Makedonien och Grekland.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:455 om Sandjak

Anf. 47 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Lennart Rohdin har frågat mig vad den svenska regeringen gör för att bl.a. inom ESK verka för att mänskliga rättigheter respekteras i Sandjak och att övergrepp påtalas för regimen i Belgrad.

Fru talman! Läget i Sandjak är allvarligt. Situationen där har förvärrats ytterligare sedan flera hundra företrädare för det muslimska partiet SDA arresterades i slutet av januari i år. Vår ambassad i Belgrad, liksom diplomater från andra länder, företar täta resor till Sandjak och håller på annat sätt kon-

takt med personer från området för att följa läget. Exempelvis har vi erhållit en skakande rapport från ett fängelsebesök för knappt en månad sedan hos den häktade SDA-ledaren från Pljevlja, Sefket Brckovic. Han bar tydliga spår av säkerhetspolisens tortyr.

Vi har vid ett flertal tillfällen framfört våra protester till regeringen i Belgrad mot det förtryck som förekommer i Sandjak. På svenskt initiativ har också ESK ägnat särskild uppmärksamhet åt Sandjak under den senaste tiden. I ett särskilt uttalande den 30 mars i år har ESK genom ordförandeskapet uttryckt sin oro över det försämrade läget i Sandjak.

Överläggningarna förs för närvarande mellan ESK och Serbien-Montenegro om bl.a. ESK:s närvaro i landet. Ett mål med dessa förhandlingar är att återupprätta en ESK-kommission som bl.a. skall behandla situationen i Sandjak. ESK:s ämbetsmannatrojka, där Sverige alltså ingår, besökte nyligen Belgrad i detta syfte. Det är emellertid fortfarande oklart om en sådan närvaro kommer att accepteras. I samband med besöket i Belgrad träffade även ESK representanter för det muslimska partiet SDA i Sandjak.

Anf. 48 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det gläder mig att få den här redogörelsen för Sveriges aktiviteter från utrikesministern.

Läget i Sandjak är allvarligt, precis som utrikesministern framhåller. Det har också förvarrats. Det är ett klart bevis på att den aggression som man från serbisk sida ägnar sig åt i stora delar av det forna Jugoslavien är någon form av nollsummespel. Man flyttar hela tiden om pjäserna för att utsätta olika folkgrupper för förtryck och övergrepp av olika slag.

Problemet med Sandjak, på samma sätt som tidigare med Kosovo, är den förhållandevis bristfälliga insynen i det som sker. Jag tycker att det är bra att Sverige agerar på det sätt man gör. Såsom förutvarande ordförande i ESK hoppas jag att man under den tid Sverige fortfarande ingår i den s.k. trojkan skall utnyttja den maximalt till att följa upp utvecklingen även i Sandjak. Innebär uppmärksamheten på Kosovo och markeringarna, inte minst från den amerikanska regeringen, att man från serbisk sida drar sig för att tända krutdurken i Kosovo finns Sandjak nära till hands som alternativ. Därför är uppmärksamheten på utvecklingen där väl så angelägen.

Anf. 49 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi även riktar uppmärksamhet på utvecklingen i Sandjak. Jag vill samtidigt säga att den serbiska hänsynslöshet som demonstreras på olika områden i f.d. Jugoslavien naturligtvis är plågsam.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1993/94:464 om en ny Palmekommission

Anf. 50 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Ulrica Messing har frågat mig om hur riksdagens beslut om en ny Palmekommission har hanterats och efterföljts.

I riksdagens beslut anges att det är regeringen som bör besluta om vid vilken tidpunkt kommissionens arbete bör påbörjas.

Frågan om en ny Palmekommission bereds för närvarande inom regeringskansliet med inriktning på beslut före sommaren. Beredningen sker, som bekant, efter samråd med det största oppositionspartiet i riksdagen.

Anf. 51 ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag välkomnar att regeringens arbete med tillsättning av en ny Palmekommission snart är färdigt, precis som jag välkomnar sommaren, eftersom jag hoppas att beslutet fattas innan sommaren.

De frågor som ännu finns kring mordet på Olof Palme upprör och berör fortfarande många människor. Det är många människor runt om i vårt land som följer Palmespanarnas arbete och tar del av de resultat som nås och framsteg som görs. Jag tror att det också är många som ifrågasätter en del av det som sker och kanske har egna lösningar.

För mig personligen är tillsättandet av en ny Palmekommission ett tecken på att man tar tag i problemen på allvar. Till viss del tycker jag att det är en trovärdighetsfråga. Därför önskar jag också att regeringen utnyttjar möjligheten att sätta samman den nya Palmekommissionen på ett sådant sätt att man även tar in människor med andra erfarenheter än enbart utredningsarbete inom polisen. Det kan vara människor inom andra yrkesgrupper, som har andra sätt att se på frågor och med andra synpunkter på hur man kan fortsätta att leta efter svaren på de frågor som finns kvar.

Anf. 52 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är väsentligt att vi är överens över blockgränserna om sammansättningen av den nya Palmekommissionen.

Eftersom Ulrica Messing nämner andra kategorier av utredare är det viktigt för mig att poängtera att Palmekommissionen inte skall fungera som utredare utan som synare av det utredningsarbete som har skett.

Anf. 53 ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Det är riktigt. Just därför tror jag att människor med andra erfarenheter, med andra sätt att se på frågorna kan tillföra det utredningsarbete som har ägt rum en hel del. Man kanske ser på saker och når framsteg på ett annat sätt. Det tror jag att vi har nytta av allihop.

Anf. 54 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Som jag tidigare nämnde sker planeringen i samråd med Ulrica Messings parti, Socialdemokraterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 55 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Johan Lönnroth har frågat mig om jag är beredd att skärpa lagen för att förhindra rasistiska manifestationer m.m.

Johan Lönnroth har ställt sin fråga till mig mot bakgrund av att det enligt honom uppstått en debatt om varför en engelsk rockgrupp, vars texter skulle innehålla inslag som tveklöst kan betecknas som hets mot folkgrupp, inte stoppades vid gränsen utan tilläts framträda här i Sverige, varvid polisen valde att enbart upprätthålla ordningen utanför spellokalen.

Som Johan Lönnroth väl känner till får jag som justitieminister inte uttala mig om polisens agerande i ett enskilt fall. Rent allmänt kan emellertid sägas att polisen självklart skall ingripa mot brott som kommer till dess kännedom, om inte brottet med hänsyn till omständigheterna är så obetydligt att reglerna om rapporttefergift bör tillämpas. Regelsystemet medger också vissa möjligheter att avvisa personer som kan antas komma att begå brott i Sverige.

För att stärka skyddet mot rasistisk brottslighet har regeringen lagt fram en proposition till riksdagen med bl.a. ett förslag till ändring i brottsbalken, som innebär att ett rasistiskt eller liknande motiv för ett brott skall utgöra en särskild straffskärpningsgrund och alltså föranleda strängare straff än annars. Detta kan enligt min mening inte tolkas som annat än en klar signal från regeringen, att brott av denna typ inte kan accepteras utan skall bekämpas med kraft av de rättsvårdande myndigheterna. Beslut med anledning av propositionen kommer att fattas här i kammaren nästa vecka och det är givetvis min förhoppning att samtliga ledamöter då kommer att ställa sig bakom regeringens förslag.

På regeringens uppdrag har också den bestämmelse i utlänningslagen som Johan Lönnroth hänvisar till och som medger avvisning av utlännningar som kan antas begå brott här i landet setts över av Utvisningsutredningen. I utredningens betänkande, som lämnades i slutet av förra året, föreslås att bestämmelserna skärps. I betänkandet sägs särskilt att t.ex. musikgrupper eller andra artister vars texter innehåller budskap som kan bedömas utgöra brott att framföra offentligt bör kunna avvisas med stöd av den föreslagna bestämmelsen. Betänkandet har varit ute på remiss och frågan om lagändring enligt utredningens förslag bereds för närvarande inom Kulturdepartementet.

Det är regeringens bestämda uppfattning och målsättning att rasism i alla dess former skall bekämpas med kraft. Såsom framgått har också regeringen tagit initiativ till skärpningar av regelsystemet för att motverka rasistisk brottslighet.

Anf. 56 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag är nöjd med det. Jag skall med en gång erkänna att det jag egentligen är ute efter med den här frågan är att påverka det som händer på lördag. Egentligen är det alltså syftet med frågan.

Det kan uppstå en ganska allvarlig situation i Göteborg. Jag vet att det

alltid planeras motaktioner i sådana här sammanhang. Dessa grupper är ute efter att provocera. Som jag säger redan i frågan är jag medveten om att det handlar om en svår balansgång. Provokationer skall ju helst mötas så att de inte fungerar som provokationer.

Den här gruppen heter No Remorse, som alltså betyder "ingen ånger". Det betyder att man inte anser att någon har anledning att ångra det som hände med judarna under andra världskriget. Den här gruppen uppträdde enligt många vittnen med klara rasistiska slagord. Det var hets mot folkgrupp. Det finns inget som helst tvivel om att detta inträffade den 20 november förra året.

Det är uppenbarligen så att den nu gällande lagstiftningen inte räckte till för att Polisen skulle kunna gå in och lyssna på sångerna och uppträdandena och stoppa verksamheten. Den räckte inte heller till för att stoppa den här gruppen vid gränsen, trots att man visste att de sjöng sådana här sånger.

Då är det bra att vi får dessa nya lagar. Men är inte det justitieministern säger till mig nu en signal till Polisen att det är möjligt att agera mera kraftfullt på lördag?

Anf. 57 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag sade tidigare till Johan Lönnroth att jag inte får uttala mig om ett enskilt fall. Jag har inte heller någon direktiv rätt över exempelvis Polisen som myndighet. Min uppgift är att se på eventuella brister i lagstiftningen, och jag anstränger mig för att leva upp till den. Jag har noterat att det finns brister bl.a. när det gäller rasistisk grund för visst brottsligt beteende. Det har resulterat i att riksdagen nu har att ta ställning till detta som en straffskärpningsgrund.

Vi har också noterat att det finns oklarheter i t.ex. utlänningslagen. Vi har försökt att komma till rätta med dem i den utvisningsutredning som innehåller betydligt mer än denna fråga. Den utredningen har Kulturdepartementet ansvar för.

Jag tycker att det är viktigt att alla vi som reagerar starkt mot rasismen riktar en uppmaning till dem som har samma uppfattning som vi att de skall reagera mot rasismen men inte låta sig provoceras.

Anf. 58 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag är ingen jurist, men jag har ändå förstått att om det är en ny lagstiftning på gång i en fråga brukar praxis anpassa sig till den nya lagstiftningen redan innan den har trätt i kraft.

Låt mig ställa frågan så här i stället. Om riksdagen hade beslutat om den nya lagstiftning, som justitieministern beskriver här och har föreslagit riksdagen, hade det då varit möjligt att stoppa den här gruppen på lördag?

Anf. 59 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Johan Lönnroth kan inte heller få ett svar på detta. Jag har inte rätt att uttolka lagen. Det är ett sätt för mig att tala om hur lagen skall tillämpas.

Detta blir en mycket egendomlig diskussion. Jag tror att den snarare kan skada saken än hjälpa den. Den kan ge intryck av att vi gömmer oss bakom

formella regler. Men nu det är så att vi har formella regler som jag som statsråd i första hand är skyldig att följa. Däremot tycker jag att det är väsentligt att vi uttalar vårt klara avståndstagande från rasismen och att vi alla hjälps åt för att få till stånd regler som ger oss bättre möjligheter att angripa varje form av rasism i det svenska samhället.

Prot. 1993/94:96

26 april 1994

Svar på frågor

Anf. 60 TALMANNEN:

Innan jag ger ordet till Johan Lönnroth vill jag också erinra om att kamraren inte får överlägga om lämpligheten eller rättsenligheten av myndighets avgörande i enskilt fall.

Anf. 61 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Jag försöker att undvika det. Men i fallet med fotbollshuligarna som stoppades vid gränsen och i fallet med den stoppade demonstrationen i Lund hade väl regeringens agerande och de uttalanden som gjordes en effekt. Det är därför som jag undrar om det inte är betydelsefullt vad justitieministern säger. Om det sedan skall ske i egenskap av regeringsledamot eller i egenskap av politiker i största allmänhet kan jag inte bedöma. Men det måste ändå vara betydelsefullt att Gun Hellsvik på alla möjliga sätt talar om och stryker under att det vore önskvärt att de här grupperna stoppas nu på lördag. Jag är övertygad om det.

Anf. 62 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Så fort jag uttalar mig utanför hemmets fyra väggar kan det jag säger icke uppfattas som någonting annat än ett uttalande av justitieministern.

Även om jag kan se andra skäl till att Johan Lönnroth gärna skulle se mig inför konstitutionsutskottet, och att man där skulle finna mig skyldig till avvikelser från de regler som gäller, tror jag ändå att Johan Lönnroth och jag har en gemensam syn på rasismen. Johan Lönnroth har nog också noterat att jag vidtar åtgärder lagstiftningsvägen. Det är det redskap jag har. Låt mig då fortsätta att vidta dessa åtgärder!

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:461 om järnvägslinjen mellan Växjö och Västervik

Anf. 63 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Agne Hansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att garantera fortlevnaden för den smalspåriga järnvägen Växjö–Hultsfred–Västervik.

Riksdagen har, som Agne Hansson mycket riktigt anger, på förslag av regeringen beviljat ett engångsbidrag på 3,7 miljoner kronor för smalspåret fortlevnad. Som förutsättning för utbetalning av bidraget angavs att det skall finnas möjlighet till en långsiktig överlevnad för verksamheten på smalspåret.

Regeringen har prövat förutsättningarna för verksamheten. Berörda intressenter har numera gått samman och presenterat en överenskommelse om formerna för den fortsatta driften m.m. Regeringen fattade mot denna bakgrund beslut om utbetalning av bidraget till smalspåret den 21 april 1994.

Anf. 64 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag är mycket nöjd med det. Det hör ju till god etikett att alltid tacka för ett svar oavsett om man är nöjd med det eller inte och oavsett om det är positivt eller negativt. Jag tycker att det här är ett positivt, rakt och klart besked.

Sedan jag ställde frågan har företrädarna för smalspåret fått utbetalningen. Det är ett mycket viktigt besked. Det kunde naturligtvis ha kommit tidigare, men det finns ingen anledning att diskutera det nu. Det var viktigt att det kom nu. Det är ett klart och tydligt besked till den konkursförvaltare som nu är på väg att realisera smalspårsjärnvägens tillgångar.

Regeringen har prövat förutsättningarna för verksamheten, som det står i svaret. Det har också angivits tidigare i riksdagsbeslutet att man skall pröva och bedöma en långsiktig överlevnad för verksamheten på smalspåret.

Jag har uppfattat svaret som ett klart och entydigt besked om att statsmakterna nu vill se fortsatt verksamhet. Dock är detta självfallet ett engångsbidrag, och det ligger därför inga ekonomiska åtaganden i det. Det är ändå ett viktigt politiskt besked, som är positivt både för dem som jobbar med den här verksamheten, som i sig är viktig för turismen och bygden, och för dem som nu jobbar med att ta fram konstruktionen för att lösa det här problemet.

Tack för ett positivt och rakt besked!

Anf. 65 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Agne Hansson tycker inte att det finns någon anledning att diskutera tidpunkten – han säger att det här kanske kunde ha skett tidigare.

Jag vill i det sammanhanget bara erinra om att jag redan i budgetpropositionen 1992/93 föreslog riksdagen att anslå de här pengarna. Det skedde också. Regeringen beslutade redan den 18 juni 1992 att de här medlen skulle betalas ut, i första hand via Länsstyrelsen i Kronobergs län. Länsstyrelsen skulle då undersöka möjligheterna för en långsiktig överlevnad. Länsstyrelsen i Kronobergs län ansåg att de möjligheterna vid det tillfället var obefintliga. Beslutet överklagades till regeringen, och den 10 november 1992 förordnade regeringen att bidraget trots detta fick utbetalas direkt till bolaget, men under förutsättning att bolaget inom en viss tid hade träffat en ackordsuppgörelse med sina fordringsägare. En sådan ackordsuppgörelse kom aldrig till stånd, utan bolaget gick i stället i konkurs.

Detta, fru talman, är bakgrunden till att det här ärendet fördröjdes. Att det krävdes ett nytt riksdagsbeslut i frågan – riksdagen har alltså två gånger fattat beslut om detta – berodde på att det första riksdagsbeslutet knöt upp bidraget just till VHVJ AB, medan det nya riksdagsbeslutet gav utrymme för en vidare krets av mottagare.

Nu har de här grupperna som sagt förenat sig i en ny ansökan, och länsstyrelsen, som nu skall betala ut pengarna, kommer inte att behöva göra en bedömning av om projektet har en möjlighet till långsiktig överlevnad. Den

bedömningen har regeringen redan gjort. Länsstyrelsens uppgift denna gång är därför bara att se till att vissa villkor i avtalet efterlevs.

Prot. 1993/94:96
26 april 1994

Svar på frågor

Anf. 66 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Kommunikationsministern får inte uppfatta min kommentar angående tiden som direkt kritik. Jag håller med om att frågan nog har vunnit på att man verkligen har tagit tid på sig. Det rör ju sig om mycket pengar, och det är viktigt att de här pengarna kommer till rätt användning och att det finns en underbyggd verksamhet som är långsiktig och som kan fortsätta.

Bättre sent än aldrig, säger ju ordspråket. I det här fallet tycker jag alltså att man har vunnit på att frågan och problemet har bedömts i sin helhet. Det finns desto mer av tyngd i ett besked där regeringen har gjort en sådan bedömning och också gett ett positivt besked till intressenterna.

Anf. 67 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag håller med Agne Hansson om detta. En viktig sak är att de här grupperna nu har enats. Man har hittat en gemensam målsättning, man har gått ut och kommer att erbjuda allmänheten ett vidare ägande, och man har hittat en bra form för att kunna fullfölja det här projektet.

Anf. 68 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det värdefulla i det kommunikationsministern här har sagt är det tydliga beskedet till konkursförvaltaren som nu jobbar med det här ärendet om att han har att ta hänsyn till den syn som statsmakterna har i frågan. Det är viktigt att han inte, trots regeringens beslut om utbetalning av pengar, springer i väg och realiserar smalspårsjärnvägens tillgångar. Det skulle ju vara verkligt olyckligt.

Men med de klara besked vi har fått i dag tycker jag att frågan har kommit en bit på väg mot en lösning även i det hänseendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:473 om verkställigheten av försvarsbesluten

Anf. 69 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Jan Erik Ågren har frågat mig vilken planering som gäller för det områdesbundna kustartilleriet längs Norrlandskusten. Frågan har ställts mot bakgrund av Överbefälhavarens Försvarsmaktsplan 94.

I 1992 års försvarsbeslut konstaterades att det inte är ekonomiskt möjligt att bevara nuvarande 19 spärrbataljoner inom kustartilleriet. Tolv bataljoner bör bibehållas och hotanpassas.

I Försvarsmaktsplan 94 lade Överbefälhavaren fram förslag beträffande det områdesbundna kustartilleriet som bl.a. innebär att det fasta kustartilleriet på andra platser än inom de prioriterade områdena – Stockholms och Blekinge skärgårdar, inloppet till Göteborg samt norra Gotland – successivt skall utgå. Regeringen har tagit ställning till detta förslag i den budgetpropo-

sition som för närvarande behandlas av riksdagen. Regeringen uttalar där beträffande det områdesbundna kustartilleriet att inriktningen enligt försvarsbeslutet i allt väsentligt bör ligga fast. Vad gäller förband utanför de prioriterade områdena innebär detta att moderna artilleri-, robot- och minförband bör kvarstå i organisationen. Förutsättningen för detta är dock självfallet att försvarsbeslutets ekonomiska grunder inte förändras.

Överbefälhavaren har självfallet möjlighet att – som i Försvarsmaktsplan 94 – framföra förslag om förändringar av försvarsbeslutets inriktning. Lika självklart är att inriktningen endast kan ändras genom beslut av statsmakterna.

Anf. 70 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret.

Inför försvarsbeslutet 1992 framhölls som en av många viktiga saker att man skulle skapa lugn och arbetsro. Efter det har vi fått krispaket och annat som inte precis har underlättat. Målsättningen har ändå varit klar. Huvudinriktningen i 1992 års försvarsbeslut skall ligga fast.

Bl.a. mot denna bakgrund har en del av det arbete som har pågått väckt en hel del oro hos MKN och förbanden längs Norrlandskusten. De utredningar som berör detta har pågått en tid och skapat oro inte bara i Härnösand utan också på andra håll. Positivt i detta sammanhang är att Ulf Rubarths efterträdare till slut utsågs.

Inriktningen i försvarsbeslutet ligger i allt väsentligt fast inför nästa försvarsbeslut. Norrlandskusten har fortfarande stor betydelse. Kan försvarsministern lova att det MKN vi har och den utbildning som kfm Härnösand ger kommer att bestå under denna försvarsbeslutsperiod enligt försvarsbeslut 1992?

Anf. 71 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Som jag sade i mitt frågesvar har regeringen en inriktning som utgår från att vi skall genomföra 1992 års försvarsbeslut så långt det över huvud taget är möjligt.

Jag delar helt Jan Erik Ågrens uppfattning att försvaret behöver lugn och arbetsro, inte minst för att man skall kunna ge skattebetalarna den valuta för pengarna som de har rätt att kräva, dvs att planering och genomförande skall präglas av fasta förutsättningar.

Problemet är emellertid att detta förutsätter, som jag också sade i mitt svar, att försvarsbeslutets ekonomiska grunder inte förändras. Det är min bestämda förhoppning att förutsättningarna för Försvarsbeslut 92 kommer att hålla. Om detta sker har vi goda möjligheter att genomföra försvarsbeslutet.

Vad som är särskilt viktigt i detta avseende är naturligtvis att det inte kommer några nya krispaket och att det priskompensationssystem som är grundläggande för försvarets planering inte kommer att förändras i försämrande riktning.

Anf. 72 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Det är helt klart att förändringar behövs. Framtidsinriktad planering är nödvändig. Det är viktigt att vi får valuta för de pengar som vi lägger ned på försvaret.

Men det är också viktigt att de som vill ägna sig åt denna uppgift vet att de har en trygg sysselsättning, så att det är rimligt att kosta på utbildning och annat för denna.

Jag vill tacka försvarsministern för ett positivt och klart svar som förhoppningsvis tar bort en del av den oro som har funnits om vad som skall hända utmed Norrlandskusten i dessa frågor.

Anf. 73 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Får jag avslutningsvis säga att jag inte har tagit några initiativ för att förändra försvarsbeslutet vad gäller den fråga som Jan Erik Ågren har tagit upp. Självfallet kommer vi också framdeles, enligt min bedömning, att behöva ett effektivt försvar längs Norrlandskusten. Men jag vill än en gång understryka att detta förutsätter att den ekonomiska inriktningen i 1992 års försvarsbeslut kan fullföljas.

Anf. 74 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Jag vill rikta ett tack till försvarsministern för svaren. Jag hoppas att vi skall kunna fullfölja det här på det sätt som det var tänkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1993/94:470 om Samordningsdelegationen för tandvårdsreformen

Anf. 75 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Margareta Israelsson har frågat mig om vilka förändringar i delegationens sammansättning som jag är beredd att göra för att patienternas intressen skall tillvaratas på ett bättre sätt.

Riksdagen har den 29 mars 1994 beslutat att ett förändrat ersättningssystem för vuxentandvård skall införas. Regeringen har den 20 januari 1994 beslutat om en samordningsdelegation för att samordna förberedelser, genomförande samt uppföljning av den av riksdagen beslutade reformen.

I den översyn av tandvårdsförsäkringen som ledde fram till rapporten Premietandvård – en effektivare tandvårdsförsäkring framförs bl.a. att en så omfattande förändring av ersättningssystemet, som då föreslogs, kräver en samordning av förberedelser, genomförande och uppföljning samtidigt med att berörda myndigheter, huvudmän, intresseorganisationer och vårdgivare själva fullgör de uppgifter de har inom sina respektive ansvarsområden.

Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna har t.ex. ansvaret för en stor del av förberedelserna och insatserna. Regeringen avser att ge Riksförsäkringsverket i uppdrag att göra en första mer sammanfattande utvärdering av det förändrade ersättningssystemet inom de närmaste åren.

Enligt sina direktiv skall delegationen syfta till att skapa en gemensam ram

Prot. 1993/94:96

26 april 1994

Svar på frågor

och goda förutsättningar för planeringen inom området. Delegationen skall även kunna initiera vissa centrala aktiviteter. För reformens genomförande kommer att finnas vissa medel för att stimulera och främja sådan utveckling inom tandvården som är av intresse för sjukförsäkringen, t.ex. stöd till projekt vars resultat bedöms kunna komma en större krets av vårdgivare till del. Delegationen skall bereda dessa ärenden för beslut av regeringen.

Delegationens sammansättning återspeglar delegationens uppgifter. Den består av företrädare för olika myndigheter och vårdgivare. Som sakkunniga har till delegationen också knutits företrädare för andra organisationer i vården som Tandsköterskeförbundet och Tandteknikerförbundet.

Avslutningsvis vill jag framhålla att fem av de nio ledamöterna i delegationen företräder statens och patienternas intressen, medan övriga fyra kan sägas företräda vårdgivarintressen. Jag anser därför att några ändringar i delegationens sammansättning inte är motiverade.

Anf. 76 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Fem av de nio ledamöterna i delegationen företräder statens och patienternas intressen, sade statsrådet. Man kan räkna på det här på litet olika sätt. Ordföranden är i och för sig en tandläkare som nu är riksdagsledamot. Jag tror att han kommer att göra ett utmärkt arbete. Men enligt vad jag har förstått så lämnar han riksdagen snart, och jag vet inte riktigt vem han då företräder. Utöver honom ingår två representanter för Riksförsäkringsverket. Det är bra att de ser efter hur försäkringen följs. Men sedan finns det representanter för Tandläkarförbundet och Lanstingsförbundet. I det avseendet spelar Landstingsförbundet en dubbel roll. Det kan jag instämma i. Landstingsförbundet är dels vårdgivare, dels ibland företrädare för skattebetalare. Socialstyrelsen företräder i någon mån tandhälsan.

Från socialdemokratiskt håll känner vi en viss oro inför delar av den här försäkringen, vilket vi också har uttryckt i reservationer i samband med att det nya systemet antogs. Det handlar om det vårdavtal som tandläkaren har stor beslutande makt över i premietandvårdssystemet. Det handlar också om tandläkarens rätt att fritt sätta priser inom den reviderade åtgärdstaxan. Vidare handlar det om högkostnadsskyddet, som i den nya tappningen inte skyddar patientens utgifter.

Jag tycker att det skulle vara betydelsefullt om den här delegationen på ett bättre sätt kunde fundera över hur patientens intressen skall tas till vara. Om jag får uttrycka mig litet skämtsamt, så undrar jag om inte Karius och Baktus också borde ha en plats i delegationen.

Anf. 77 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Vi har förstås övervägt att även låta dessa två förtjänstfulla personer få representation i delegationen. Till slut har vi dock efter moget övervägande stannat för att inte föreslå det. Det är möjligen en ståndpunkt som Margareta Israelsson också skulle komma fram till efter noggrant övervägande.

Man kan förstås diskutera hur en sådan här delegation skall sammansättas, men vi har gjort den bedömningen att det har varit viktigt med en sam-

ordningsdelegation som ägnar sig åt dessa frågor och att det finns en övervikt av dem som så att säga företräder allmänintresset. Jag hoppas förstås att även de som företräder andra intressen till syvende och sist har patienternas bästa för ögonen.

De frågor som togs upp av Margareta Israelsson är frågor som jag utgår från att delegationen kommer att ta upp. Dessutom kommer vi alla naturligtvis att ha anledning att följa utvecklingen, även på de områden som Socialdemokraterna har redovisat viss tveksamhet inför i samband med ställningstaganden till själva propositionen.

Anf. 78 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Man kan säga att flertalet av de representanter som finns i denna delegationen – åtta av nio – ändå är tandläkare eller företräder vårdgivarintressen.

Jag undrar hur den vanliga människans funderingar skall komma fram och hur det skall gå när man inte kan komma med förslag. Vi som här representerar människorna kommer ju inte att kunna ha synpunkter. Det blir delegationen och sedan regeringen som beslutar. Finns det möjlighet att få fram ett vårdavtal där patienten har inflytande? Blir det en fri prissättning som inte bara sker med utgångspunkt från de intressen som vårdgivaren har av att tjäna pengar?

Avslutningsvis: Är det möjligt att man när det gäller högkostnadsskyddet tänker på patientens situation och utgifter?

Anf. 79 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Margareta Israelsson lägger i sin genomgång i den senaste repliken ihop de som har en viss utbildning och de som representerar vissa intressen. Det som gäller är det som sades i den tidigare genomgången. Det är ingen större nackdel att känna till verksamheten i detta konkreta fall.

Det nya systemet är inte tillkommet för att gynna vårdgivaren. Det är tillkommet för att det skall kunna bli en bättre tandvårdsförsäkring som bättre stimulerar till tandhälsa. I och med det tar man bättre till vara patienternas och samhällets intressen – samhället har ju intresse av både ekonomi och tandhälsa.

För närvarande finns det ett överskott på tandläkare. Överskottet riskerar att bli större under kommande år. Därför tror jag att patientens ställning kommer att förstärkas under den här perioden.

Det är klart att detta är frågor som kommer att uppmärksammas i den allmänna debatten utöver det som sker i delegationen.

Anf. 80 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Regeringen föreslår en minskad tandläkarutbildning och som en följd av det blir det färre tandläkare. Jag undrar om det skapar större förutsättningar för patienten att komma till tals. Jag är inte alldeles säker på det.

Vi har från socialdemokratiskt håll varit positiva till reformeringen. Vi är helt överens om att det behöver sparas pengar också inom detta område,

men de besparingar som skall ske får inte ske på ett sådant sätt att patienten hamnar i en underlägsen position gentemot tandläkaren.

Jag vill upprepa de tre orosmomenten: vårdavtalet i premietandvården, den fria prissättningen i den reviderade åtgärdstaxan och patienternas kostnader i det nya förslaget till högkostnadsskydd.

Jag hoppas att statsrådet tar till sig detta.

Anf. 81 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag kan försäkra Margareta Israelsson om att jag även den här gången lyssnar, liksom jag har gjort tidigare.

Jag talade om att det skulle bli en förstärkt position för patienterna och en försvagad position för vårdgivarna i relationen dem emellan. Då tänkte jag på utformningen av systemet och inte minst på att vi rimligen kommer att ha ett tandläkaröverskott. Jag befärar att det kommer att bli ett överskott, med tanke på att kåren kommer att vara mycket betydande under de kommande åren, trots det förslag som regeringen nyligen har lagt fram om att minska utbildningen.

Jag hade häromdagen nöjet att lyssna på en av de internationellt mest framstående experterna. Denne framförde uppfattningar som var än mer drastiska än de som jag själv brukar framföra när jag pekar på överskottet av tandläkare. Även om det blir en minskning på detta område tror jag att vårdgivarna – i ett läge då det kommer att finnas två olika system att välja mellan – kommer att få anpassa sig ganska kraftigt till patienternas önskemål.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1993/94:KU21 Grundlagsändringar inför ett svenskt medlemskap i Europeiska unionen

1993/94:KU37 Ny myndighetsorganisation på radio- och TV-området

1993/94:KU46 Åtgärder mot missbruk av den fria nomineringsrätten

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1993/94:SfU13 Studiestöd m.m.

Kulturutskottets betänkanden

1993/94:KrU19 Allmän kulturverksamhet m.m.

1993/94:KrU23 Arkiv m.m.

1993/94:KrU24 Arkivet för ljud och bild

1993/94:KrU27 Forskning

1993/94:KrU28 Massmedier m.m.

Trafikutskottets betänkanden
1993/94:TU25 Kommunikationsforskning
1993/94:TU26 Vägverket
1993/94:TU27 Trafiksäkerhetsfrågor

16 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 25 april

1993/94:477 av *Margareta Israelsson* (s) till statsrådet Alf Svensson om Svenska Unicefkommittén:

Bengt Hamdahl har nu avlämnat sin rapport Svenska nationalkommittén för Unicef. Där förslås en privatisering av den i dag statliga stiftelsen. Övergången till den nya ordningen är tänkt att ske vid månadsskiftet juni/juli i år. Förslagen till mycket snabba och genomgripande förändringar kommer i en tid då kommittén står mitt i en flyttning till nya lokaler. Rapportens förslag innebär att budgetarbete och årsredovisning skall tidigareläggas. Samtidigt skall en särskild interimstyrelse tillsättas för att sköta övergången till den nya ordningen. Det här blir mycket på en gång – kanske alltför mycket.

Mot denna bakgrund vill jag fråga Alf Svensson:

Vilka åtgärder avser bistandsministern att vidta för att övergången till den föreslagna ordningen inte skall skada verksamheten vid Svenska Unicefkommittén?

17 § Kammaren åtskildes kl. 16.50.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 12 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 29 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 26 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om svar på interpellationer	1
3 § Remissdebatt med anledning av kompletteringspropositionen .	2
Talmannen	
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Göran Persson (s)	
Harriet Colliander (nyd)	
Johan Lönnroth (v)	
4 § Meddelande om muntliga frågor till regeringen den 28 april ..	21
Talmannen	
5 § Svar på fråga 1993/94:467 om samverkan om PVC mellan bran-	
schon och Kretsloppsdelegationen	22
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Patrik Norinder (m)	
6 § Svar på fråga 1993/94:463 om friköp av historiska arrenden ...	24
Statsrådet Reidunn Laurén (-)	
Bengt Silfverstrand (s)	
7 § Svar på frågorna 1993/94:453 och 456 om Bosnien-Hercegovina	
m.m.	27
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
8 § Svar på fråga 1993/94:454 om Greklands blockad mot Makedo-	
nien	31
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
9 § Svar på fråga 1993/94:455 om Sandjak	34
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
10 § Svar på fråga 1993/94:464 om en ny Palmekommission	35
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Ulrica Messing (s)	
11 § Svar på fråga 1993/94:469 om åtgärder mot rasistiska manifesta-	
tioner m.m.	37
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Johan Lönnroth (v)	
Talmannen (om debattreglerna)	
12 § Svar på fråga 1993/94:461 om järnvägslinjen mellan Växjö och	
Västervik	39
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Agne Hansson (c)	

13 § Svar på fråga 1993/94:473 om verkställigheten av försvarsbesluten	41	Prot. 1993/94:96 26 april 1994
Försvarsminister Anders Björck (m)		
Jan Erik Ågren (kds)		
14 § Svar på fråga 1993/94:470 om Samordningsdelegationen för tandvårdsreformen	43	
Statsrådet Bo Könberg (fp)		
Margareta Israelsson (s)		
15 § Bordläggning	46	
16 § Anmälan om fråga		
1993/94:477 av Margareta Israelsson (s) om Svenska Unicef-kommittén.	47	

